سبأ سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة سبأ | އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٥٤)

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَهُ ٱلْحَمْدُ فِى ٱلْآخِرَةِ ۚ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١﴾ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا
يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۚ وَهُوَ ٱلرَّحِيمُ ٱلْغَفُورُ ﴿٢﴾

ތަރުޖަމާ

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = އެންމެހައި حَمْدُ އާއި تَعْرِيف އާއި ثَنَاء އެއް خَاصّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. ۞ ٱلَّذِى لَهُۥ= އެކަލާނގީ އެކަލާނގެއަށް خَاصّ ވެ މިލްކުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ= އުޑުތަކުގައި ވާހާމެއްޗެ. ۞ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައި ވާހާމެއްޗެއްވެސް. ۞ وَلَهُ ٱلْحَمْدُ = އަދި حَمْدُ އާއި تَعْرِيف އާއި ثَنَاء ހުރީ ހަމައެކަލާނގެއަށެވެ. ۞ فِى ٱلْآخِرَةِ ۚ = آخِرَة ދުވަހުންވެސް. ۞ وَهُوَ ٱلْحَكِيمُ ٱلْخَبِيرُ ﴿١﴾ = އަދި އެކަލާނގީ حِكْمَة ވަންތަ އަދި އެންމެހައި خَبَرُ ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ يَعْلَمُ = އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ۞ مَا يَلِجُ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގެތެރެއަށް ވަންނަހާމެއްޗެ (ވާރޭފެނާއި مَعْدَن އާއި خَزَانَة ތަކާއި ވަޅުލެވިފައިވާ)۞ وَمَا تَخْرُجُ مِنْهَا = އަދި އެތަނުން ނުކުންނަ ތަކެއްޗާއި (ގަސްގަހާގެއްސާއި حَيَوَان އާއި...) ۞ وَمَا يَنزِلُ مِنَ ٱلسَّمَآءِ = އަދި އުޑުން ފައިބާހާތަކެއްޗާއި (ވާރޭފެނާއި ގަނޑުފެނާއި ރަޙުމަތްތަކާއި އިޔޮލި ބަރަކާތާއި عَذَاب އާއި مَلَائِكَة ބޭކަލުންނާއި) ۞ .وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۚ = އަދި އުޑަށް އަރައިގެންދާހާ ތަކެއްޗާއި (مَلَائِكَة ބޭކަލުންނާއި އަޅުތަކުންގެ عَمَل ތަކާއި). ۞ وَهُوَ ٱلرَّحِيمُ ٱلْغَفُورُ ﴿٢﴾ = އަދި އެކަލާނގީ رَحْمَة ވަންތަ އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(١) އެންމެހައި حَمْد އާއި تَعْرِيف އާއި ثَنَاء އެއް حَقّ ވެގެންވަނީ ހަމަ اللهَއަށެވެ. އެކަލާނގެއީ އުޑުތަކުގައްޔާއި އަދި ބިމުގައިވާހާ ތަކެތި އެކަލާނގެއަށް مِلْكُވެ خَاصّ ވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި آخِرَة ގައިވެސް حَمْدُ އާއި ثَنَاء ހުރީ ހަމައެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތައް ތަދުބީރުކުރެއްވުމުގައި حِكْمَة ވަންތަ އަދި ޚަބަރުވެރިކަމުގެ އެންމެހައި ކަންތައްތަކަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ޚަބަރުވެރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٢) ބިމަށްވަދެގެންވާ އެންމެހައި ތަކެއްޗާއި އަދި އެތަނުން ނުކުންނަ އެންމެހައި ތަކެތި އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. (ބިމަށްވަންނަ ތަކެއްޗަކީ ވާރޭގެފެންތިކިތަކާއި خَزَانَة ތަކާއި މަރުވެގެން ވަޅުލެވޭ އެންމެހައި مَيِّتުންނާއި ދެންވެސް އެންމެހައި ތަކެއްޗެވެ. އަދި އެތަނުން ނުކުންނަ ތަކެއްޗަކީ ގަސްގަހާގެހިއާއި ދަނޑުވެރިކަމުގެ އާލާތްތަކާއި حَيَوَان އާއި ދެންވެސް އެންމެހައި ތަކެއްޗެވެ.) އަދި އުޑުން ބާވައިލައްވާ ތަކެއްޗާއި އަދި އުޑަށް އަރައިގެންދާ އެންމެހައި ތަކެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. (އުޑުން ފައިބާތަކެއްޗަކީ ވާރޭފެނާއި ރިޒުޤާއި ބަރަކާތްތަކާއި عَذَاب އާއި ރަޙްމަތާއި مَلاَئِكَة ބާވައިލުންނާއި ދެންވެސް ބައެއްތަކެއްޗެވެ. އަދި އުޑަށްއަރައިގެންދާ ތަކެއްޗަކީ مَلاَئِكَة ބާވައިލުންނާއި އަޅުތަކުންގެ عَمَل ތަކާއި ދެންވެސް ބައެއްތަކެއްޗެވެ....). އަދި އެކަލާނގެއީ އަޅުތަކުންނަށް رَحْمَة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ އަދިވަރަށްގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَا تَأْتِينَا ٱلسَّاعَةُ ۖ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّى لَتَأْتِيَنَّكُمْ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ ۖ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى
ٱلْأَرْضِ وَلَآ أَصْغَرُ مِن ذَٰلِكَ وَلَآ أَكْبَرُ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ ۝٣ لِّيَجْزِىَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ ۚ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُم
مَّغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝٤ وَٱلَّذِينَ سَعَوْ فِىٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ ۝٥ وَيَرَى ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْعِلْمَ
ٱلَّذِىٓ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ هُوَ ٱلْحَقَّ وَيَهْدِىٓ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ۝٦

ތަރުޖަމާ

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ = އަދި ކާފަރުވެރިވި މީހުން ބުންޏެވެ. لَا تَأْتِينَا ٱلسَّاعَةُ ۖ = އަހަރުމެންގާތަށް قِيامة
ނާންނާނެއެވެ. (އެބަހީ قِيامة ނުވާނެއެވެ.) ❁ قُلْ بَلَىٰ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އާއެކެވެ. އަހަރެމެންގެ
އަންނާނެއެވެ. ❁ وَرَبِّى لَتَأْتِيَنَّكُمْ = މިމަންނަލަކާގެފާނުގެ رَبّ ގަންދީ ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ
ގާތަށް قِيامة އަންނާނެއެވެ. ❁ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ = އެއީ غَيْبُ ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ =
އެކަލާނގެއަށް ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ. (ނިވައިވެގެން ނުވެއެވެ) ❁ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ = ބައްޔަކުގެ ވަޒަނުގެ އެއްޗެއްވެސް / ذَرّة
އެއީ ބޮޑުހުރި މިނުވަރުވެސް. ❁ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކުގައިވިޔަސް އަދި ބިމުގައިވިޔަސް. ❁
وَلَآ أَصْغَرُ مِن ذَٰلِكَ = އަދި އެއަށްވުރެ ކުޑަވިޔަސް. ❁ وَلَآ أَكْبَرُ = އަދި ބޮޑުވިޔަސް. ❁ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ مُّبِينٍ
۝٣ = ފާޅުގައި ބަޔާންކޮށްދޭ ފޮތުގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ. (لَوحُ المحْفُوظُ ގައި بَيان ވެގެންވާގޮތުގައި ނޫނެވެ.) ❁ لِّيَجْزِىَ
ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ = އީމާނުވި މީސްމީހުންނަށް ޖަޒާ ދެއްވުމަށްޓަކައި ❁ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = އަދި އެމީހުން صَالِحُ عَمَلُ
ކުރިއެވެ ❁ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ = އެމީހުންނަށް ކަނޑައެޅިގެން ފާފަފުއްސެވުންވެއެވެ. ❁ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ۝٤ =
އަދި ޝަރަފުވެރި ރިޒުޤެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ سَعَوْ = އަދި މަސައްކަތްކުރި މީހުން ❁ فِىٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ =
މިބަންޑާރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކުގައި އަހަރެމެން ޢާޖިޒުކުރުވުމަށް ❁ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ = އެމީހުންނަށް ހުރީ ހަރު އަޛާބެވެ. ❁ مِّن
رِّجْزٍ أَلِيمٌ ۝٥ = ވޭންދެނިވި ނުބައި ގޯސް އަޛާބު ދެއްވުމުން ❁ وَيَرَى ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلْعِلْمَ = އަދި عِلْمُ ދެވުނު މީހުން
ދެކެއެވެ. (އެބަހީ عِلْمُ ވެރިންނަށް އެނގެއެވެ.) ❁ ٱلَّذِىٓ أُنزِلَ إِلَيْكَ = ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވުނު ތަކެތި. ❁ مِن
رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ رَبّ ގެ حَضْرَةُ ން. ❁ هُوَ ٱلْحَقَّ = އެއީހަމަ حَقُّ ތެދުކަން. ❁ وَيَهْدِىٓ = އަދި އެތެދުވާގެ
މަގަށްވެސް. ❁ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَمِيدِ ۝٦ = ގަދަވަންތަ ވަންތަ އަދި حَمْدُ ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ މަގަށެވެ. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٣) އަދި ކާފަރުވީ މީސްތަކުންބުނެވެ. އަހަރެމެންނަކަށް قِيامَة އެއްނާންނާނެއެވެ. ދެފަރާތުން އަހަރެމެން ދަންނަވާށެވެ. އާ رَسُولُ الله އެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އެއްޗަކަތްވެސް އަހަރެމެންނާނެއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ رَبّ ގަންދީ ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަށް قِيامَة އާނާނެއެވެ. މަތިވެރިވަނީ ދެވަނަ ފަރާތް ދިރިއުޅެން عَمَل ތަކަށްޖަޒާ ދެއްވާނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އެންމެހައި غَيْبُ ވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. (ކަލާނގެ عَمَل ތަކުގެ ތަފުސީލު) އެންމެ އެއްޗެއްވެސް އެކަލާނގެއަށް ނިވައިވެ ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގައި އެކަލާނގެއަށް ވަންހަނާވެގެން ނުވާ مِثْقَال އެއްގެ ވަރުވެސް ޖެހިލުވެސް ބޮޑުތިމާގެ އެއްޗެއްވެސް އަދިއެއަށްވުރެ ކުޑައަށްވެސް އަދި އެއަށްވުރެ ބޮޑަށްވެސް ނުވެއެވެ. އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް بيَان ވެގެންވާ ފޮތެއްގައި ލިޔުއްވާ ފައިވާކަށްވެގެން މެނުވީ ނުވެއެވެ. އެއީ لَوحُ المحْفُوظُ އެވެ.

(٤) އެކަންތައްތައް އެގޮތަށް ލިޔުއްވާފައިވަނީ އީމާންވެ صَالِحْ عَمَل ކުރި މީހުންނަށް ހެޔޮ جَزَاء ދެއްވުމަށެވެ. އެމީހުންނަށްޓަކައި ފާފަފުއްސެވުމާއި މާތްވެގެންވާ ރިޒުގެވެ. ސުވަރުގެއާއި އެތާގެ نِعْمَة ތަކެވެ

(٥) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ رَسُولُ ނަން ބާޠިލުކޮށް އެއަރުތައް باطِل ކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރާ މީހުންނަށް ހުރީ ވޭންދެނިވި އެންމެ ނުބައި ގޮތް عَذَاب ގެ عَذَاب އެވެ

(٦) އާ رَسُولُ الله އެވެ. ކަލޭގެފާނަށް رَبّ ގެ حَضْرَة ން ކަލޭގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި ތަކެތީގެ އެއީ ހަމަސީދާ حَقُّ ކަން عِلْمَ ގެ أَهْلُ ވެރިންނަށް ރަނގަޅަށް އެގޭނެއެވެ. އަދި އެއީ ތެދުމަގުދައްކައިދޭ عِزَّة ވަންތަ އަދި حَمْدُ ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެމަގަށް ކަމުގައިވެސް އެމީހުންނަށް ރަނގަޅަށް އެގޭނެއެވެ.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ إِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍ إِنَّكُمْ لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾ أَفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا أَم بِهِۦ جِنَّةٌۢ ۗ بَلِ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ فِى ٱلْعَذَابِ وَٱلضَّلَٰلِ ٱلْبَعِيدِ ﴿٨﴾ أَفَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِن نَّشَأْ نَخْسِفْ بِهِمُ ٱلْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٩﴾ ۞ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ مِنَّا فَضْلًا ۖ يَٰجِبَالُ أَوِّبِى مَعَهُۥ وَٱلطَّيْرَ ۖ وَأَلَنَّا لَهُ ٱلْحَدِيدَ ﴿١٠﴾

ލުޣަތު

وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުން (އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް)ބުނެއެވެ. ❁ هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَىٰ
رَجُلٍ = އަޅުގަނޑުމެން ކަލޭމެންނަށް މީހަކު ދައްކަންތޯ ހެއްޔެވެ؟ ❁ يُنَبِّئُكُمْ = އޭނާ ކަލޭމެންނަށް خَبَر ދޭ ❁ إِذَا مُزِّقْتُمْ =
ކަލޭމެންގެހަށި ކުދިކުދިވެ ހަލާކުވެގެން ހިގައްޖެއްޔާ ❁ كُلَّ مُمَزَّقٍ = އެކިއެކިކަހަލަ ކުދިކުދިވެ ހަލާކުވެ ❁ إِنَّكُمْ=
ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން ❁ لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އަލުން އާހަށިއެއްގައި ހެއްދެވޭނެކަން ބުނެއެވެ. أَفْتَرَىٰ
عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا = އޭނާ الله އަށް ދޮގުހަދައިފިއްޔޭ ހެއްޔެވެ؟. ❁ أَم بِهِۦ جِنَّةٌ = ނުވަތަ އޭނާގެ ސިކުނޑިގައި – (މޮޔަބައި
ހުރިހެއްޔެވެ؟ ❁ بَلْ = އަދި ކިހެއްހެއްޔެވެ.؟ އެހެންނޫނެވެ. ❁ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ = އީމާންނުވާމީހުން ❁ بِٱلْءَاخِرَةِ
= آخِرَة ދުވަހަށް ❁ فِى ٱلْعَذَابِ = އެމީހުންވަނީ عَذَاب ގައެވެ. ❁ وَٱلضَّلَٰلِ ٱلْبَعِيدِ ﴿٨﴾ = އަދި ދުރުވެގެންވާ
މަގުފުރެދުމުގައެވެ. ❁ أَفَلَمْ يَرَوْا۟ = އެމީހުން ނުދެކެނީހެއްޔެވެ. ❁ إِلَىٰ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ = އެމީހުންގެ
ކުރިމަތީގައިވާތަން ❁ وَمَا خَلْفَهُمْ = އަދި ފުރަގަސްގައިވާ ތަނަށާއި ❁ مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުންނާއި
ބިމުން ❁ إِن نَّشَأْ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވެއްޖެނަމަ ❁ نَخْسِفْ بِهِمُ ٱلْأَرْضَ = އެމީހުންނާއިގެން
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިންގަނޑު ގަންނަވައިގަންނަވާނެއެވެ. ❁ أَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ = ނުވަތަ އެމީހުންގެ މައްޗަށް
ވައްޓައިލައިފާނެއެވެ./ވައްޓާލައިފާނެއެވެ. ❁ كِسَفًا مِّنَ ٱلسَّمَآءِ = އުޑުން ބައިގަނޑުތައް ❁ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ =
ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކުގައިވެއެވެ. ❁ لَءَايَةً = ކަނޑައެޅި ބާރުގަދަ ނިޝާނެއް ހުރި/ ދަލީލު ❁ لِّكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ﴿٩﴾=
اللهއަށް تَوبَة ވެ رُجُوع ވާ ކޮންމެއަޅަކަށް ❁ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا دَاوُۥدَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން دَاوُدُ عَلَيهِ السَّلاَم އަށް
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވީމެވެ. ❁ مِنَّا فَضْلًا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حَضرَة ން ފަޟްލެއް ❁ يَٰجِبَالُ =
(ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިފީމެވެ.) އޭ ފަރުބަދަފަރުބަދައެވެ. ❁ أَوِّبِى مَعَهُۥ = އޭނާއާއެކު ތަސްބީހަށް (ތަރުދީދުގެ ތަސްބީހައިކޮ) تسبيح

ކިޔާނެވެ. ❁ وَٱلطَّيْرَ ۖ = އަދި ދޫނިތަކުންވެސް (އެބަހީ ދޫނިތަކުންވެސް އެކަލޭގެފާނާއެކު تَسبِيح ކިޔުމަށް އަންގައިދިނީމެވެ.) ❁ وَأَلَنَّا لَهُ ٱلْحَدِيدَ ⑩ = އަދި އެކަލޭގެފާނަށް މިއަންނަބުރަސްކަލާނގެ ދަގަނޑު މަޑުކޮށްދެއްވީމެވެ. ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٧) އަދި ކާފިރުންގެ މީހުން ބުނޭ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް (رَسُول އަށް މަލާމާތްކުރުމުގެގޮތުން) ބުނެއެވެ. ކަލޭމެން މަރުވެގެން ވެލިވެއި ކަލޭމެންގެ މަސްގަނޑާއި ކަށިތައް ކުދިކުދިވެ އެކަން ހަލާކުވެދިއުމަށްފަހުވެސް ކަލޭމެން އަލުން ދިރިގެން مَحْشَرُ ފޮނުވޭނެކަމަށް ބުނާމީހަކު ކަލޭމެނަށް ދައްކައިދޭން ހުރިހެއްޔެވެ.؟ (އެއީ مُحَمَّدُ ގެފާނެވެ).

(٨) އޭނާ ފަހެ الله އަށް ބޮޑުދޮގެއް ހަދައިފިހެއްޔެވެ.؟ ނުވަތަ އޭނާގެ ކިބައިގާ ޖިންނި ބަލިކަމެއް މޮޔަކަމެއްވޭތޯ ބަލާށެވެ.؟ މިއީ އެކާފިރުންގެބަސްތެވެ. އޭގެޖަވާބުގައި الله އެއަންގަވަނީ އެހެންނަކުންނޫނެވެ. އަދި ކިޔައެއްހުރެހެއްޔެވެ.؟ إيمَان ނުވާ މީސްތަކުން آخِرَة ދުވަހުން ވާނީ ގަދަ عَذَاب ގައެވެ. އަދި މިހާރު އެމީހުން އުޅެނީ ވަރަށް ދުރުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ.

(٩) އެމީހުން ފަހެ އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައިވާ އުޑުންނާބައްޔަށް ބަލާނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުގައިވާ ބިމަށްބަލައިނުލަނީ ބާވައެވެ. (މިއިން ކޮންމެ އެއްޗަކީވެސް ބޮޑެތި عَجَائِب އެވެ. އެފަދަ ބޮޑެތި އެއްޗެހި ހެއްދެވި ފަރާތަކަށް މީސްތަކުން މަރުވުމަށްފަހު مَحْشَرُ އަށް ފޮނުވުން ދިރުވާލެއްވުން ކޮންމެ ސަހުލުކަމެއް ބޮއްދެވިދާނެކަން އެގެންނެތެވެ.) މިއަންނަބުރަސްކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގަވާނަމަ އެމީހުންނާއިގެން ބިންގަނޑު ގަންނަވައިލައްވާނީމުއެވެ. ނުވަތަ އެމީހުންގެ މައްޗަށް އުޑުން އެތިގަނޑެއް ވެއްޓެއްވީމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކުގައި އެބަހީ އުޑާއިބިމާއި ބިންގަނޑުފުރުވުމާއި މިއަންނަބުރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ދަގަނޑު މަޑުކޮށްދެއްވީމެވެ. (ދަގަޑުގައި އެކަލޭގެފާނުންގެ ފާނުން އަތުލާފުޅުލެއްވީމާ އެއްގަޑެއް ފަދައިން ނުވަތަ މޭބުގެ ފަދައިން ފުއްގަޑެއް ފަދައިން ދަގަނޑު މަޑުވާގޮތަށް ހެއްދެވީމެވެ.) އެކަމުގައިވެސް اللّٰهُ حَضرَة އަށް تَوبَة ވެ رُجُوع ވާއަޅަކަށް عِبرَة ވާ ފުރިހަމަ دَلِيل ހުރި ހެކިވެއެވެ.

(١٠) އަދިހަމަކަށަވަރުން دَاوُودُ عَلَيهِ السَّلاَمُ އަށް މިއަންނަބުރަސްކަލާނގެ حَضرَة ން فَضْل ވަންތަކަމެއް ދެއްވީމެވެ. (އެއީ نَبِي ކަމާއި زَبُور އެވެ. އަދިވެސް އެހެން نِعمَة އެކެވެ. އަދިއެކަލޭގެފާނާއި އެކު تَسبِيح ކިޔުމަށް ފަރުބަދަތަކަށްވެސް މިއަންނަބުރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިދިނީމެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުންގެ ފަހަތުން ފަރުބަދަ ތަކުވެސް تَسبِيح ކިޔައެވެ. އަދި ދޫނިފަސްފަރުވެސް އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަންތެރި ކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެސޮރުދޫނިތަކުވެސް އެކަލޭގެފާނާއެކު تَسبِيح ކިޔުމަށް އަންގަވައިދިނީމެވެ.)

أَنِ ٱعْمَلْ سَـٰبِغَـٰتٍ وَقَدِّرْ فِى ٱلسَّرْدِ ۖ وَٱعْمَلُوا۟ صَـٰلِحًا ۖ إِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾ وَلِسُلَيْمَـٰنَ ٱلرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ ۖ
وَأَسَلْنَا لَهُۥ عَيْنَ ٱلْقِطْرِ ۖ وَمِنَ ٱلْجِنِّ مَن يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِۦ ۖ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ أَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ﴿١٢﴾
يَعْمَلُونَ لَهُۥ مَا يَشَآءُ مِن مَّحَـٰرِيبَ وَتَمَـٰثِيلَ وَجِفَانٍ كَٱلْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَّاسِيَـٰتٍ ۚ ٱعْمَلُوٓا۟ ءَالَ دَاوُۥدَ شُكْرًا ۚ وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِىَ
ٱلشَّكُورُ ﴿١٣﴾

މުފްރަދާތު

أَنِ ٱعْمَلْ سَـٰبِغَـٰتٍ = (ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިފީމެވެ.) ކަލޭގެފާނު سَابِغَات ހައްދަވާށެވެ! سَابِغَات އަކީ
ހަށިގަނޑު ފުރިހަމައަށް ނިވާވާ ދިގު ދަގަނޑު ލިބާހެވެ. ހަނގުރާމައިގައި ލަގަނޑުން ސަލާމަތްވުމަށެވެ. ❁ وَقَدِّرْ فِى ٱلسَّرْدِ ۖ = އަދި އެތަކެތި
ވިއްދުމުގައި ރަނގަޅަށް މިންވަރުކުރައްވާށެވެ! ❁ وَٱعْمَلُوا۟ صَـٰلِحًا ۖ = އަދި صَالِح عَمَل ކުރައްވާށެވެ. ❁ إِنِّى
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾ = ކަލޭމެން ކުރާ ކަންތައްތަކަށް ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ބައްލަވާވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ وَلِسُلَيْمَـٰنَ ٱلرِّيحَ = އަދި سُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم އަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވައި ކިޔަމަން
ކޮށްދެއްވީމެވެ. ❁ غُدُوُّهَا شَهْرٌ = އެވައިގެ ހެނދުނު ދުވާލުގެ ހިނގުމުގެ ދުރުމިނަކީ އެއްމަސްދުވަހުގެ
މަސާފާ ކަނޑައިރުމެވެ. ❁ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ ۖ = އަދި ހަވީރުކޮޅުގެ ހިނގުމުގެ ދުރުމިނަކީ އެއްމަސްދުވަހުގެ މަސާފާ
ކަނޑައިރުމެވެ. ❁ وَأَسَلْنَا لَهُۥ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ލޯ ދިޔަކޮށްދެއްވީމެވެ. ދިޔައިގެ ގޮތުގައި ދިޔަވީއެވެ. ❁
عَيْنَ ٱلْقِطْرِ ۖ = ލޯގެ ފެން ❁ وَمِنَ ٱلْجِنِّ مَن يَعْمَلُ = އަދި ޖިންނީންގެ ތެރެއިން މަސައްކަތްކުރާ މީހުން ވެއެވެ.. ❁
بَيْنَ يَدَيْهِ = އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމަތީގައި ❁ بِإِذْنِ رَبِّهِۦ ۖ = އޭނާގެ رَبّ ގެ أَمْر ގެ މަތިން (ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނުގެ رَبّ
ގެ أَمْر ގެ މަތިން) ❁ وَمَن يَزِغْ مِنْهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން ނުކިޔަމަންތެރިވެ ކަންތައްކުރުމުން ދުރުވެގެން ދިޔަ ❁
عَنْ أَمْرِنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ أَمْر ގެ މަތިން نُذِقْهُ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް ރަހަ ދައްކަވާހުށީމެވެ. ❁ مِنْ عَذَابِ
ٱلسَّعِيرِ ﴿١٢﴾ = ހުރަހަކާނުލާ ރޯވާ ނަރަކައިގެ عَذَابُ ގެ ތެރެއިން ❁ يَعْمَلُونَ لَهُۥ = އެބައި جِنّ ން އެކަލޭގެފާނަށް
ހައްދަވައި ދެއްވައެވެ. ❁ مَا يَشَآءُ = އެކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވާ ތަކެތި ❁ مِن مَّحَـٰرِيبَ وَتَمَـٰثِيلَ = مِحْرَاب ތަކާއި
تِمْثَال ތަކުގެ ތެރެއިން ❁ وَجِفَانٍ كَٱلْجَوَابِ = އަދި ބޮޑެތި حَوض ތަކާ ބޮޑުބޮޑު ތަށިތަކާއި ❁ وَقُدُورٍ رَّاسِيَـٰتٍ ۚ =
ސަގަބިތުވެފައިވާ ހުންނަ ބޮޑެތި ތެލިތަކާއި ❁ ٱعْمَلُوٓا۟ ءَالَ دَاوُۥدَ شُكْرًا ۚ = (އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް
އަންގަވައިފީމެވެ.) އޭ دَاوُود ގެ آلُ ންނޭވެ. ކަލޭމެން شُكْر ކުރުމުގެ ގޮތުން صَالِح عَمَل ކުރާށެވެ. ❁ وَقَلِيلٌ مِّنْ
عِبَادِىَ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން މަދުބައެކެވެ. ❁ ٱلشَّكُورُ ﴿١٣﴾ = شُكْر ކުރާ އަޅުތަކުން ❁

إجْمَالِي މާނަ

(١١) އަދި (ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިދިނީމެވެ.) ކަލޭގެފާނު سَابِغَات ހެއްދަވާށެވެ! އަދި އުޅިއެއްގެ ބުރިތައް ހިމުންކަން ރަގަޅަކަށް ހެއްދަވާށެވެ! އަދި صَالِح عَمَل ކުރައްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންކުރާ އެންމެހައި ކަންތައްތަކެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބައްލަވައިވޮޑިގެންވެއެވެ. سَابِغَة އަކީ ދިގުހެދުނު ހަރުއަށްވާވަރަށް ހަރާލައިވާ ހަނގުރާމައިގައި ލާގަނޑޭ ދިރާސްކަކެވެ.

(١٢) އަދިسُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم އަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވައިޔާއަމަރުކަން ކުރެއްވީމެވެ. ހެނދުނު އުދުއްސަވައި سُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم އާއި ގެން ދަތުރުކުރަމުންދިޔައީ މެންދުރުވާއިރަށް އެއްމަސްދުވަހުގެ މަސާފައެއްދެއްވީމެވެ. އަދި ހަވީރުވެއްޖެ އެއްމަސްދުވަހުގެ މަސާފައެއް ދަތުރުކުރެއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުނގަންނައިދިން ތަނެއް عَينُ (އަށް) ދިޔައިކަށް ދިޔައިކަމުގައި ހިންގަވައިދެއްވީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ رَبّ ގެ إذنَ ލިބިގެން އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމަތީގައި މަސައްކަތްކުރާ ބަޔަކު جِنّ ންގެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ކިޔަމަން ކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި އޭގެތެރެއިން އެއްވެސް ބައެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ أَمرُ ފުރަގަހަށް ލައި خِلاَف ވެ ނިކުމެއްޖެއްޔާ އަލިފާނުގެ عَذَاب ގެ ރަހަ ދައްކަވާނެމެވެ.

ދަންނަށެވެ الحَسَنُ البَصَرِي އަށް حَوَالَه ދެއްވައި ابن كَثِير އެކަލޭގެފާނުގެ تفسِير ގައި ލިޔުއްވާފައިވެއެވެ. سُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم ދަތުރުފުޅު ކުރައްވަނީ ދުވަހުގެ ހެނދުނު ދަތުރުފުޅަށް ނިކުމެ دِمِشقُ ން ފުރައްވައިގެން اصطَخر އާއި ހަމައަށް ދެއްވައިގެން ފުރައްވައިގެން ދަނީ މަސައްކަތްގެނެ ޖައްސަވާ ރަޅުގެނެ ކަނޑާލުންދެން ވަޅުވައިގެން ދަރީވައްދެވީއެވެ. ދަންވަރުދުވަހު އެތަނުން ފުރައްވައިގެން ދަތުރުގެ އަވަސްކަމުން ވަލަކުރުވަނީ كَابُل އަށް ވަޑައިގަންނަވައެވެ. މި دِمِشقُ އާއި اصطَخر އާއި ދުރުމިނީ މަސައްކަތް ބަރަށް ދަތުރުކުރާމިހާރަކަށް އެއްމަސްދުވަހުގެ މަސާފައެވެ. އަދި اصطَخر އާއި كَابُل އާއި ދުރުމިނުވެސް ބަރަށްދަތުރުކުރާމިހާރަކަށް އެއްމަސްދުވަހުގެ މަސާފައެވެ. وَالله أَعْلَم. =

تفسِير ابن كَثِير = އަދިމިންނަށް ގެތެރެއަށްވެސް އެކަލޭގެފާނުގެ ދަތުރުފުޅުގެ ވާހަކަފައެވެ.

(١٣) އެސްތަކުރުވެން އެބަހީ އެ جِنّ ންގެ މީހުން سُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم އަށްޓަކައި އެކަލޭގެފާނު ބޭނުންފުޅުވާއެއްޗެއް އެކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގެންނެވި ގޮތަކަށް ހެއްދަވައިދެއްވައެވެ. އެސްތަކުރުވެނީ ތަނެއްގެ ތެރެއިގައި مِحرَاب ތަކާއި تِمثَال ތަކާއި އެތައްބޮޑަކަށް އެއްފަހަރަކާ ކާބުއިމުގެ ބޮޑުތި ތަށިފައެވެ. އެތައިތި ބޮޑުތި حَوض ފަދައެވެ. އަދި އުދުންމަތެއްކަން އުފުލައިހުންނައިރު ވެއްޓިގެން ނުވެސް ހުރިހާ ސަމުއި ބަދިފުޅުހެން ބޮޑުތި ތިބިވެސްވެއެވެ. (އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިދިނީމެވެ.) އޭ دَاوُودُ ގެ آلُ ންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުން ޝުކުރުގެގޮތުން صَالِح عَمَل ކުރައްވާށެވެ. އަދިالله އަށް شُكْرُ ކުރާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް شُكْرُ ކުރަނީ މަދުބައެކެވެ.

ދަންނަށެވެ. مِحرَاب އަކީ: ރިހިލިބޭނުންތަކެވެ. އަދި އުސްގެފުޅުތަކެވެ. އަދި ބޭނުންވެއެވެ. މިއާދައިގައި مِحرَاب ގެ މުރާދަކީ މިސްކިތެވެ. وَالله أَعْلَم .

تِمثَال އަކީ ދިރިހުރިއެއްޗެހީގެ صُورَة ގައި جِسمُ ހުންނަގޮތަށް ތެޅިން ނުވަތަ ބެއްލެވިން ނުވަތަ މުހުމަރުރިހައިން ނުވަތަ އެހެންވެސް އެއްޗަކުން ހަދާފައިވާ صُورَة އެވެ. އެ صُورَة ތަކީ އަޅުހަދާތައިހުރި ކަމަކުވެސް نَبِي ބޭކަލުންގެ ސަރީޢަތުގައި مَلائِكَة ންގެ ސަރީޢަތައި عَالِم ންނާއި صَالِحٌ ންގެ ސަރީޢަތުގައެވެ. އަދި ބޭނުންވެސް سُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم ގެ شَرِيعَة ގައި صُورَة ހެއްދެވުމަށް مُحَمَّد صلّى الله عليه وسلم ގެ شَرِيعَة ގައި އެކަން މަނާވެގެންވާކަމުގައެވެ. وَالله أَعْلَم .

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ ٱلْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِۦٓ إِلَّا دَابَّةُ ٱلْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُۥ ۖ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ ٱلْجِنُّ أَن لَّوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ
ٱلْغَيْبَ مَا لَبِثُوا۟ فِى ٱلْعَذَابِ ٱلْمُهِينِ ﴿١٤﴾ لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِى مَسْكَنِهِمْ ءَايَةٌ ۖ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ ۖ كُلُوا۟ مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ
وَٱشْكُرُوا۟ لَهُۥ ۚ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ فَأَعْرَضُوا۟ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ ٱلْعَرِمِ وَبَدَّلْنَٰهُم بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىْ أُكُلٍ خَمْطٍ
وَأَثْلٍ وَشَىْءٍ مِّن سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾

ލުޣަތު

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށް ނިޔާކުރެއްވީ ހިނދު. ❁ ٱلْمَوْتَ = މަރު، އަވަހާރަވުން. ❁ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِۦٓ = އެކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވެވުނު މައްޗަށް އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް އެއްޗެއް ދަލީލުނުކުރިއެވެ. ❁ إِلَّا دَابَّةُ ٱلْأَرْضِ = ކަނޑުވަރި ފަނިވީ ❁ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُۥ = އެކަލޭގެފާނުގެ ހަސްތާގު ކާލިކަމުގެންނެވެ. ❁ فَلَمَّا خَرَّ = ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ވެއްޓިވަޑައިގަތުމުން ހިނދު (ވިއްސާރަވައިވާ ހަސްތާގު ކާލިކައިގެން ވެއްޓިވަޑައި ގަތުމުން ފެނުނުއިރުން). ❁ تَبَيَّنَتِ ٱلْجِنُّ = ޖިންނީންނަށް بيان ވެ އެނގިއްޖެއެވެ. ❁ أَن لَّوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަށް އެގޭކަމުގައިވާނަމަ ❁ ٱلْغَيْبَ = غَيْب ގެ ކަންތައް. ❁ مَا لَبِثُوا۟ = އެމީހުން ދެމިނުހުރީމުއެވެ. ❁ فِى ٱلْعَذَابِ ٱلْمُهِينِ ﴿١٤﴾ = ހިތާމަތަކުގެ عذاب ގައި. (އެބަހީ ބުރަ މަސައްކަތްތަކުގައި) ❁ لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ = ހަމަކަށަވަރުން سبأ ގެ މީހުންނަށް ވިއެވެ. ❁ فِى مَسْكَنِهِمْ = އެމީހުން ދިރިއުޅުއްވާތަނުގައި. (އެއީ مأرب ސިޓީ ރަށުގައެވެ) ❁ ءَايَةٌ = ބޮޑުވެގެންވާ ދަލީލެއް / ހެއްކެވެ. ❁ جَنَّتَانِ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ = އެއީ އެމީހުންގެ ކަނާތްފަރާތާއި ވާތްފަރާތުގައިވާ ދެބަގީޗާއެވެ. ❁ كُلُوا۟ مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ = (ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އަންގަވީމެވެ.) ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ رَبُّ ގެ ރިޒްޤުން ކާށެވެ. ❁ وَٱشْكُرُوا۟ لَهُۥ = އަދި އެކަލާނގެއަށް شُكُر ކުރާށެވެ. ❁ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ = ރަގަޅުވެގެންވާ ރަށެކެވެ. ❁ وَرَبٌّ غَفُورٌ ﴿١٥﴾ = އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ فَأَعْرَضُوا۟ = ފަހެ އެބައިމީހުން (شُكُر ކުރުމުން) އެބުރި މަޑުވެއްޖެއެވެ. އަދި الله އަށް ކާފަރުވެއްޖެއެވެ. ❁ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ سَيْلَ ٱلْعَرِمِ = ގަދަވެގެން ނުހިފެހެއްޓޭފަދަ ގަދަ سَيْلُ — ގަދަފެން ދުވާލެއްގެ. ❁ وَبَدَّلْنَٰهُم بِجَنَّتَيْهِمْ = އަދި އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ ދެބަގީޗާ ބަދަލުކޮށްދިނީމެވެ. جَنَّتَيْنِ = އެހެން ދެބަގީޗާއަކަށް. ❁ ذَوَاتَىْ أُكُلٍ خَمْطٍ = ހިތިރަހަ އަދި ކަރުހިއްސަ ދެބަގީޗާއަކަށް. ❁ وَأَثْلٍ = އަދި أَثْل ގަސް

ޔާވާއްޗަށްވެސް ގަހަކަށާއި. (އެ ގަހަކަށް ޖާވާ އެއްޗެއްސެވެ) ✿ وَشَيْءٍ مِّن سِدْرٍ = އަދި ކުންނާރުގަހުގެ

ބައެއްގަސްގަހާއި. ✿ قَلِيلٍ ﴿١٦﴾ = މަދުމަދުން. ✿

إِجْمَالِي މާނަ

(١٤) ދެންފަހެ سُلَيْمَان عَلَيهِ السَّلاَم ގެ މަރުޙަލް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަމުރުކުރުމުން ނިޔާކުރެއްވުމުން އެކަލޭގެފާނު
އަމަރާކުރެވުން އަސާތޮށް ބިންމަތީ ވިއްދަރިގެން ކާލާކޮށިގައި އިންނަވާފައެވެ. ކުރިޔުކުރަމުގައި
ޖިންނިންނަށް މަސައްކަތްކުރުވަނިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު އަމަރާކުރެވުމުގައި އިންނެވިކަން ހަމައެކަނި ފެނިފާނުމޮށްވެ. އެދުވި
ހަމައެކަނި އެކަލޭގެފާނުގެ އަސާތޮށް ކަވައިގެން ބިމުގެ އެކަލޭގެފާނުއިންނެވުމާ ގުޅިގެން
އަރިއަޅައިލައިގެން ވެއްޓިވަޑައިގަތުމުން ޖިންނިންނަށް ފެނުނީއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވެއްޓިވަޑައިގަތުމުން ޖިންނިންނަށް غَيْب ނޭގޭ
ކަމަށް އެއްބަސްވިއެވެ. އަދި غَيْب އެނގޭނަމަ އެފަދައިން ޒިޔާނާއި ދަތިތަކުގައި ގަދަފަށްކަށޮކުރާކަން އެއިރާނާއްޖެހި عَذَاب
ގައި ހުސްވުންޏިސްކަން ނަގަދަން بَيَان ވެއްދިއްޖެއެވެ.

(١٥) ހަމަކަށަވަރުން سَبَأ قَبِيلَة ގެމީހުން ދިރިއުޅުއްވާގައި اللهُ ގެ قُدرَة ތެރިކަމުގެ މައްސަލާ دَلِيل ކުރާ ވަރަށްބޮޑު دَلِيل
އެއްވެއެވެ. ހޯދައެއްވެއެވެ. (سَبَأ އަކީ يَمَن ކަރައިގެ ބަންޑެވެ. އެމީހުން ދިރިއުޅުއްވިވަރަށް ޔާއާރި مَأرَب އެވެ. يَمَن ގެ
ރަސްރަސްކަލުން އައިސްފައިވެސް سَبَأ قَبِيلَة އިންނެވެ.) އެތާގައި اللهُ ތަޢާލާ ފަހައްޓާ دَلِيل އަކީ އެމީހުންގެ
ވާދީގެދެފަރާތުގައިވާ ދެބަގީޗާއެވެ. ކަނާއަތްފަރާތުން ބަގީޗާއަކާއި ވާތްފަރާތުން ބަގީޗާއެކެވެ. (އެމީހުން ދިރިއުޅުން
ގޮވަތިގެދޮރުތަށް ހުރި އެވާދިގަޔަށެވެ. އެބަގީޗާގައި ހުރިހާ ވައްތަރުގެ މޭވާވެއްޖެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެމީހުންނަށް އަންގަވާފައި ވަގައެވެ.) ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ رَبُّ ގެ ރިޒުގުން ކައިބޮއި ހަމަޖެހޭ! އަދި އެކަލާނގެއަށް شُكْرُ
ކުރާށޭ! (ކަލޭމެންނަށް އެކަލާނގެ ދެއްވި ގިނަގުނަ نِعمَةَ ތަކުރުކަމަށް އެކަލާނގެ އަށް شُكْرُ ކުރާ އެކަލާނގެއަށް
ކިޔަމަންތެރިވެ އުޅުއްވާވެގެން ދެކުވުގަނާރާވެ.) މިއީ ރަނގަޅު ރަށެކެވެ. ވަރަށްގިނަ ރަނގަޅު މޭވާގިނަ ރަށެކެވެ.
އަދި މިއީ نِعمَة ތައް ދެއްވި رَبُّ އަކީ އަދުވަސްގޭ ތުނބުރުއްސެވާ އެތަވަރުކަ رَبُّ އެކެވެ.

(١٦) ދެންފަހެ މިބައިމީހުން اللهُ އަށް شُكْرُ ކުރުމުން އެނބުރި ދުރަގައިސްތިރިވިއެވެ.އަދި اللهُ އަށް ކާފަރުވެއްޖެއެވެ.
ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މަތިކަށް ގަދަފަދަ ސައިލާބު ފޮނުއްވީމެވެ. އެސައިލު އެމީހުންގެ
ގޮތުމަށްވަރަކުރި ބަގީޗާތައް ހަލާކުކޮށްލިއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އެދެބަދީބަގީޗާ އެއަށް ދެބަގީޗާއަކަށް
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބަދަލުކޮށްލައިފީމެވެ. ފުރުގެ ދެބަގީޗާގެ ގަސް ގަހާއެއްސަމު ހުރި އޭގެ މާވާއީ އަދި ގަހުގައި
ކަނޑުނަން ޗަކުގެހެވެ. އަދި أَثَل ޔާރާގަހެކެވެ. އެއީ މާވާ ނުވާގަސް އެވާގަހެކެވެ. އަދި ކުޑަކުޑަކަން ކުންނާރުގަހެވެ.

ذَٰلِكَ جَزَيْنَٰهُم بِمَا كَفَرُوا۟ ۖ وَهَلْ نُجَٰزِىٓ إِلَّا ٱلْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ ٱلْقُرَى ٱلَّتِى بَٰرَكْنَا فِيهَا قُرًى ظَٰهِرَةً وَقَدَّرْنَا فِيهَا
ٱلسَّيْرَ ۖ سِيرُوا۟ فِيهَا لَيَالِىَ وَأَيَّامًا ءَامِنِينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا۟ رَبَّنَا بَٰعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فَجَعَلْنَٰهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَٰهُمْ كُلَّ
مُمَزَّقٍ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُۥ فَٱتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾

މުފްރަދާތު

ذَٰلِكَ جَزَيْنَٰهُم = މިފަދައިންކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އެފަދަ ޖަޒާދެއްވީމެވެ. ۞ بِمَا كَفَرُوا۟ ۖ = އެމީހުން ކާފިރުވިކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ۞ وَهَلْ نُجَٰزِىٓ = އަދި އެފަދަ ޖަޒާ ދެއްވާނީ ކާކަށްހެއްޔެވެ.؟ (އަބަދު އެފަދަ ޖަޒާދެއްވާނީއެވެ) ۞ إِلَّا ٱلْكَفُورَ ﴿١٧﴾ = ކާފިރުކަމުގައިވެސް ހައްދު ފަހަނައަޅައިގެން ބޮޑުކަންބޮޑުވެރިޔާއަށެވެ. ۞ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ = އަދި މިފަދައިން ކަލާނގެ އެމީހުންގެ ދެމެދުގައިމެވެ. ۞ وَبَيْنَ ٱلْقُرَى = އަދި ރަށްތަކާއި ދެމެދުގައެވެ. ۞ ٱلَّتِى بَٰرَكْنَا فِيهَا = އެ ރަށްތަކުގައި މިފަދައިން ކަލާނގެ ބަރަކާތްލެއްވީމެވެ. ۞ قُرًى ظَٰهِرَةً = ފެނުނު ގާތްގާތުން ރަށްތަކެއް. ۞ وَقَدَّرْنَا فِيهَا ٱلسَّيْرَ ۖ = އަދި މިފަދައިން ކަލާނގެ އެ ދެމެދުގައި ހިނގުން (ދަތުރުކުރުމުގެ) މިންވަރު ކުރެއްވީމެވެ. ۞ سِيرُوا۟ فِيهَا = އެރަށްތަކުގައި ހިނގާށެވެ.! ދަތުރުކުރާށެވެ.! (މިހެން އެންގެވީމެވެ.) ۞ لَيَالِىَ وَأَيَّامًا = ރޭތަކާއި ދުވަސްތަކުގައި. (ރައްކާތެރިކަމާއި) ۞ ءَامِنِينَ ﴿١٨﴾ = އަމާންވެގެންވާ حال ۞ فَقَالُوا۟ = އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ۞ رَبَّنَا بَٰعِدْ = އޭ އަޅަމެންގެ رَبُّ އެވެ! ދުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ.! ۞ بَيْنَ أَسْفَارِنَا = އަޅަމެންގެ ދަތުރުތަކުގެ ދެމެދު. ۞ وَظَلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ = އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ نَفْسُ ތަކަށް އަނިޔާވެރިވެއްޖެއެވެ. ۞ فَجَعَلْنَٰهُمْ أَحَادِيثَ = ދެންފަހެ މިފަދައިން ކަލާނގެ އެމީހުން ވާހަކަތަކަކަށް ހެއްދެވީމެވެ. ۞ وَمَزَّقْنَٰهُمْ = އަދި މިފަދައިން ކަލާނގެ އެމީހުން ފަޅިފަޅިކޮށް ދައްކައި ނިކަމެތިކުރެއްވީމެވެ. ۞ كُلَّ مُمَزَّقٍ ۚ = ހުރިހާ ފަޅިކުރުމެއް. ۞ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކުގައި ވެއެވެ. ۞ لَءَايَٰتٍ = ކަށަވަރު بَيَان ވެގެންވާ دَلِيلُތައް ހުރި. ۞ لِّكُلِّ صَبَّارٍ = ގިނަގިނައިން ކެތްތެރިވާ ހުރިހާމީހަކަށް. ۞ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ = ގިނަގިނައިން شُكُر ކުރާ. ۞ وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެމައްޗަށް ތެދުކޮށްފިއެވެ. ۞ إِبْلِيسُ ظَنَّهُۥ = އިބްލީސް ހީކުރި (އިބްލީސް ހިތުގައި ހީކުރުން) ۞ فَٱتَّبَعُوهُ = ފަހެ އެބައިމީހުން އޭނާއަށް تَبعُ ވެއްޖެއެވެ. ۞ إِلَّا فَرِيقًا = جَمَاعَة އެއްގެ ބައެއްކުދިން. ۞ مِّنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٠﴾ = مُؤْمِنُ ންގެ ތެރެއިން. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٧) އެމީހުންނަށް އެޖަޒާދެއްވީ އެމީހުން نِعمَة އަށް شُكُر ނުކޮށް الله އަށް ކާފަރުވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ފަހެ ކާފަރުވެއްޖެ ބަޔަކަށް މެނުވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފަދަ ޖަޒާ ދެއްވަން ހެއްޔެވެ.؟ އެބަހީ ކާފަރުވެއްޖެ ބަޔަކަށް މެނުވީ އެފަދަ ޖަޒާ ނުދެއްވަމެވެ.

(١٨) އަދި އެމީހުންގެ ރަށްތަކާއި އަދި އެރަށްތަކުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބަރަކާތްލެއްވި (شَام ކަރައިގެ) ރަށްތަކާއި ދެމެދު ގުޅިފައިވާ ރަށްތަކެއް ހެއްދެވީމެވެ. އަދި އެމަންޒިލްތަކުގެ ދުރުމިނު ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިންވަރުކުރެއްވީމެވެ. (މިދަތުރު ވިއްސާރި ބަނދަރުތަކުގެވެ.އަދި އެރަށްރަށް ހައްދަވާފައިވާ ހުންނަނީ އެއްރަށުން ފުރައިގެން މެންދުރުވާއިރަށް އަނެއްރަށަށް އާދެވޭ ވަރަށެވެ. އަދި ހަވީރު ފުރައިގެން ރޭގަނޑު ނިދަން އަނެއްރަށަށް އާދެވޭ ވަރަށެވެ. (އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އަންގަވާފީމެވެ.) ކަލޭމެން އަމާން ކަމާއިއެކު ދުވާލާއި ރޭގަނޑުގައި އަރާމުކޮށް ދަތުރުކުރުމުގެ ރާވާނަށެވެ.

(١٩) ދެން ފަހެ އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅަމެންގެ رَبُّ އެވެ! އަޅަމެންނަށް އަޅަމެންގެ ދަތުރުތަން ދުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ! އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ އަމިއްލަ نَفْسُ ތަކަށް އަނިޔާވެރިވެގެންފިއެވެ. ދެން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ހިތްހާކަމަކުން އެމީހުން ހަދާކަ ކުރައްވައި ފަހުން އަންނަ މީހުންގެ ދެކުމުގެ މެދުގައި ދޫދޫވާ ވާހަކައެއް ކަމުގައި އެމީހުންގެ ކަންތައް ހައްދަވައިފީމެވެ. ފަހެ ގިނަގިނައިން ކެތްތެރިވާ އަދި ގިނައިން شُكُر ކުރާ ކޮންމެ އަޅަކަށް ކަމަށް އެއީ بَيَان ވެގެންވާ دَلِيل ތައް ހުރި އަދި عِبرَة ތާއި نَصِيحَة މިވާހަކަތަކުގައިވެއެވެ.

(٢٠) އަދި އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް إِبْلِيسُ ކުރި އޭނާ ހީކުރުން ތެދުކޮށްފިއެވެ. (އިބްލީސް ކިޔައިގެ، އެމީހުންނަށް ވަސްވާސްދީ ދިނުމުގެ ޖިނަވާރުކަމުގެ މުޅިއަން ފެއްޓިލާ އެމީހުން އޭނާއާ تَبَعُ ވުން ކަމެވެ. އެގޮތަށް ކޮންމެ ނިދިނީއެވެ.)
مُؤمِنٌ ންގެ ތެރެއިން جَمَاعَةއެއްގެ ބަޔަކުމީހުން އިސްތިސްނާ تَبَعُ ވިއެވެ.

وَمَا كَانَ لَهُۥ عَلَيْهِم مِّن سُلْطَٰنٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَن يُؤْمِنُ بِٱلْأَاخِرَةِ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِى شَكٍّ ۗ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ حَفِيظٌ ﴿٢١﴾ قُلِ
ٱدْعُوا۟ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ وَمَا
لَهُۥ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُۥ ۚ حَتَّىٰٓ إِذَا فُزِّعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا۟ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ ۖ قَالُوا۟
ٱلْحَقَّ ۖ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾

إِجْمَالِي މާނަ

وَمَا كَانَ لَهُۥ عَلَيْهِم = އަދި އެއުރެންގެ މައްޗަށް އިބިލީހަކަށް ލިބިގެންނުވެއެވެ. ۞ مِّن سُلْطَٰنٍ = އެއްވެސް ބާރެއް. (އޭނާގެ ވަސްވާސްދިނުމަށް ހުއްދަދެއްވީ) ۞ إِلَّا لِنَعْلَمَ = ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގަތުމަށް ޓަކައިކަމުގައިވެއެވެ. ۞ مَن يُؤْمِنُ بِٱلْأَاخِرَةِ = آخِرَة ދުވަހަށް އީމާންވާމީހާ ކާކުކަން. ۞ مِمَّنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ = އޭގެމައްޗަށް ޝައްކުކުރާމީހުންގެ ތެރެއިން. ۞ وَرَبُّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ = އަދި ހުރިހާކަމެއްގެ رَبُّ ކަލާނގެ ... ۞ حَفِيظٌ ﴿٢١﴾ = އެކަލާނގެ ބަލަހައްޓަވާ ... ۞

قُلِ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ٱدْعُوا۟ = ކަލޭމެން ގޮވާ دُعَاء ކުރާށެވެ! ۞ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި ކަލޭމެން ހީކުރާ ... إِله ތަކަށް. ۞ لَا يَمْلِكُونَ = އެއުރެންނަކަށް ... ނުވެއެވެ. * مِثْقَالَ ذَرَّةٍ = ذَرَّة އެއްގެ ... ۞ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވެސް. ۞ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا = އަދި އެ ދެތާގައި އެއުރެންނަކަށް ... ނުވެއެވެ. ۞ مِن شِرْكٍ = އެއްވެސް ބައިވެރިވުމެއް، އެއްވެސް حِصَّة އެއް. ۞ وَمَا لَهُۥ مِنْهُم = އަދި އެއުރެންގެ ތެރެއިން އެކަލާނގެ ... ނުވެއެވެ. ۞ مِّن ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ بي = އެއްވެސް އެހީތެރިއެއް. ۞ وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ = އަދި އެކަލާނގެ حَضْرَة ގައި شَفَاعَة ގެ އެއްވެސް مَنفَع އެއް ... ۞ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُۥ = އެކަލާނގެ ... ފިޔަވައި. ۞ حَتَّىٰٓ إِذَا فُزِّعَ = ... ۞ عَن قُلُوبِهِمْ = އެއުރެންގެ ހިތްތަކުން ... ۞ قَالُوا۟ = އެއުރެން ... ۞ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ = ތިޔަބައިމީހުންގެ رَبُّ وَحِي ... ۞ قَالُوا۟ ٱلْحَقَّ = އެއުރެން ވިދާޅުވާނެއެވެ. އެއީ حَقُّ އެވެ. ۞ وَهُوَ ٱلْعَلِيُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ ... ކަލާނގެއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢١) އަދި އެ مُؤمِنٌ ންގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ބާރެއް އިބްލީސަށް ލިބިގެން ނުވެއެވެ. (އަދި އިބްލީސާ تَبَعُ ވާ މީހުންނަށްވެސް އިބްލީސް ވަސްވާސްދީ فَاحِش ކަން ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނުން ނޫން އެހެންބާރެއް ނުވެއެވެ.)

އެކަށަތަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އެގޮތަށްލެއްވީ އެމީހުންގެ ތެރެއިން آخِرَة ދުވަހަށް ޔަޤީންވާމީހުންނާއި އަދި އެކަމާމެދު ޝައްކުގައިވާމީހުން ދެނެވޮޑިގެންފައިވާކަން ފާޅުކުރައްވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ރަސްކަލާނގެ ބަލަހައްޓަވާ رَبُّ ހުރިހާކަމެއް ހިފަހައްޓަވައި ބަލަހައްޓަވައި ރައްކާތެރިކުރައްވައެވެ.

(٢٢) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) الله ދޫކޮށް ބުދުތަކެއްޔާ إِله ން ކަމުގައި ހަދައިގެން އެއިން شَفَاعَة އެއް ލިބޭނެކަމަށް ހީކުރިމީހުން އެމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! (ކަލޭމެންނަށް ޤައުމުތަކުގެ مُصِيبَة ދުރުކުރުމަށް އެބުދުތަކަށް ގޮވާށެވެ.! މިއީ مَكَّة ގެ أَهلُ ވެރިންނަށް ޤައުމު ބުދުތަކަށް ދެވަސްވަރަށް إِشَارَة ކުރައްވާ އާޔަތްތެވެ. އެމީހުންވެސް އެބުދުތަކަށް އެއްވެސް އެހީއެއް ނުވާނެކަން الله އެނގިވަޑައިގަތެވެ.) އެބުދުތައް އަދި ބިމުގައިވެސް އެއްވެސް އެއްޗެއް ذَرَّة އެއްގެ ބަރަބަރުގެ މިންވަރަކުވެސް އެބުދުތަކަށް مِلك ވެގެން ނުވެއެވެ. އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާ އެއްޗެހީގެ ބައިވެރިވުމެއް حِصَّة އެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެބުދުތަކުގެ ތެރެއިން الله ތަޢާލާއަށް އެއްވެސް އެހީތެރިޔަކުގެ ގޮތުގައި ބޭނުންވެވޭ މީހަކު ނުވެއެވެ.

(٢٣) އަދި އެމީހަކަށް الله ތަޢާލާ إِذنَ ދެއްވި މީހަކަށްމެނުވީ الله ތަޢާލާގެ حَضْرَة ގައި شَفَاعَة ގެ އެއްވެސް مَنفَع އެއްނުކުރާނެއެވެ. (މަލާއިކަތުބޭކަލުންގެ حَال ކިޔާ އެކަލާނގެ وَحِي ބާވައިލެއްވާ ވަގުތު ހުންނަގޮތް އަންނަނިވި އާޔަތުން ބަޔާންވެއެވެ. އެކަލާނގެ ބަސްފުޅުގެ مُقَابِل ގައި އެބޭކަލުންވެސް ހޭނެތުނެވެ. އެހެންވީމާ ހިތްތަކުން ބިރުވެރިކަން ދުރުކުރެވުމުން حَقّ އެއް ނޫނެވެ. އެބޭކަލުން ހޭއަރާފައި ފިލުވައިލެއްވުމުން ބަދަލުވެގެން ހޭއަރާލުމުން އެހެން އެއްބޭކަލަކު އަނެއްބޭކަލަކަށް ވިދާޅުވާނެއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ رَبُّ وَحِي ކުރެއްވީ ކޮން އެއްޗެއް ހެއްޔެވެ.؟ އަދި އެބޭކަލުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. އެއީ ހަމަ حَقّ އެވެ. އެކަލާނގެއީ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ ހަމަބޮޑު ކަލާނގެއެވެ.

۞ قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾ قُل لَّا
تُسْأَلُونَ عَمَّا أَجْرَمْنَا وَلَا نُسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾ قُلْ
أَرُونِيَ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ شُرَكَاءَ ۖ كَلَّا ۚ بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا
وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

ލުޣަތު

قُلْ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު (އެމީހުންނަށް) ވިދާޅުވާށެވެ.! ۞ مَن يَرْزُقُكُم = ކަލޭގެފާނުމެންނަށް ރިޒްޤު ދެއްވަނީ
ކާކުހެއްޔެވެ؟ ۞ مِّنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ = އުޑުތަކުންނާއި ބިމުން. ۞ قُلِ اللَّهُ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.!
އެއީ الله އެވެ. ۞ وَإِنَّا أَوْ إِيَّاكُمْ = އަހުރެމެން (مُؤمِنُ ން) ނުވަތަ ކަލޭމެން (ކާފިރުން) ۞ لَعَلَىٰ هُدًى =
ހަމަކަނޑައެޅިގެން ތެދުމަގުގައިވެއެވެ.۞ أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾ = ނުވަތަ بَيَان ވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައިވެއެވެ. ۞
قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ لَّا تُسْأَلُونَ = ކަލޭމެންނާ ސުވާލުކުރެވޭނެއެވެ.! ۞ عَمَّا أَجْرَمْنَا = އަހުރެމެން
ކުށް ކުރަކާއިމެދު. ۞ وَلَا نُسْأَلُ = އަދި އަހުރެމެންނާ ސުވާލު ނުކުރެވޭނެއެވެ. ۞ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ ކަލޭމެން
ކުރާ ކަންތަކާއިމެދު ۞ قُلْ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ۞ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا =
އަހުރެމެންގެ رَبُّ އަހުރެމެން جمعُ ކުރައްވާނެއެވެ. ۞ ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا = ދެން އަހުރެމެންގެ ދެމެދުގައި އެކަލާނގެ
ނިޔާކުރައްވާނެއެވެ. ۞ بِالْحَقِّ = حَقُّ އާއި ގުޅިގެން ۞ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾ = އެކަލާނގެއީ حَقُّ
ގޮތުގައި ނިޔާކުރައްވާ އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ قُلْ أَرُونِيَ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. ކަލޭމެން
އަހުރެމެންނަށް ދައްކާބަލާށެވެ!.۞ الَّذِينَ أَلْحَقْتُم بِهِ = އެކަލާނގެއާއި ކަލޭމެން شَرِيك ކޮށް އަޅުކަން ކުރި
ތަކެތި. شُرَكَاءَ = އެ شَرِيك ން ތަކެއް. ۞ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ = އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެނެއްނޫނެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ؟،
އެއީ ހަމަ الله އެވެ. ۞ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ ގަދަފަދަވަންތަ އަދި حِكمَة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ۞ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ = އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ނުފޮނުއްވަމެވެ. ۞ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ = އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ގާތަށް މެނުވީ. ۞
بَشِيرًا وَنَذِيرًا = ސުވަރުގޭގެ ފަރާތުން އުފާވެރިކަމުގެ خَبَر ދެއްވައި އަދި ނަރަކައިގެ ފަރާތުން ބިރުވެރިކަމުގެ خَبَر
ދެއްވާ ބާރަށަވާ ކަމުގައި ވެވަޑައިގަންނަވާ حَالُ ގައެވެ. ۞ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ = އަދި އެހެންނަމަވެސް ގިނަމީހުން. ۞

لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ = އެއްޗެއް އެމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. ۞ وَيَقُولُونَ = އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ. ۞ مَتَىٰ هَـٰذَا

ٱلْوَعْدُ = ތިޔަވަޢުދާ وَعدُ (يَعني قِيامَة ދުވަސް) ވާނީ ކޮން އިރަކުން ހެއްޔެވެ.؟ ۞ إِن كُنتُمْ صَـٰدِقِينَ ﴿٢٩﴾ =

ކަލޭމެންނަކީ ތެދުވެރިންކަމުގައިވާނަމަ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٤) (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އުޑުތަކުންނާއިބިމުން ކަލޭމެންނަށް ރިޒުޤު ދެއްވަނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟.
(ކަލޭމެންގެ إِله ތަކަކު އެއީން ތަކެއްޗެއް ކަމެއްކުރުމުގެ ބާރު ސިފައިވެރިވާ ތަކެއް ނުވެއެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އެއީ ހަމަ
الله އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެން ނުވަތަ ކަލޭމެން مُؤمِنٌ ންނާއި ކާފިރުންނާއި ދެބައިމީހުންކުރެ އެއްބަޔަކު ކަނޑައެޅިގެން
ތެދުމަގުގައިވެއެވެ. ނުވަތަ ފާޅުގޮތުގައި މަގުފުރެދިފައިވެއެވެ.
(٢٥) އޭ رَسُولُ الله އެވެ!. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އަހަރެމެން ކުށްކުރިކަމުގައި ކަލޭމެން ސުވާލު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި
ކަލޭމެން ކުރަމުންދާ ކަންތައްތަކުގައި އަހަރެމެންނާއި ސުވާލު ނުކުރެވޭނެއެވެ.

(٢٦) އޭ رَسُولُ اللهއެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އަހަރެމެންގެ رَبُّ (قِيامَة ދުވަހުން) އަހަރެމެން ޖަމާކުރައްވާނެއެވެ.
އަދި އަހަރެމެން އެންމެންގެ މެދުގައި އެކަލާނގެ حُكم ކުރައްވާނެއެވެ. (ކިޔަމަންތެރިންނަށް ثَواب ދެއްވައި
ނުކިޔަމަންތެރިންނަށް عَذاب ދެއްވާނެއެވެ.) އަދިއެކަލާނގެއީ حَقُّ ގޮތުގައި ނިޔާކުރައްވާ އަދިއެންމެ ހާދަކަންބޮޑު
ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.
(٢٧) (އޭ رَسُولُ اللهއެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. ކަލޭމެން އެކަލާނގެއާއި شَرِيكُ ކޮށް ގުޅުވައިގެން އުޅުން إِله ންތަކެއް
އަހަރެމެންނަށް ނިކަންދައްކައިބަލާށެވެ!. (އެތަކެތި އަހަރެމެންދެކިލާށެވެ. އަދި އެތަކެއްޗަކަށް ކުރެވިދާނެގޮތެއްވެސް
ކޮންކަމެއްތޯދެކިލާށެވެ.)
އެއްގޮތަކަށްވެސް އެބުދުތަކީ إِله ން ތަކެއްނޫނެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ.؟ إِله އަކީ ހަމައެކަނި ގަދަވެރިވެވޮޑިގެންވާ
حِكمَة ވަންތަކަލާނގެއެވެ. اللهއެވެ.
(٢٨) އޭ رَسُولُ الله އެވެ!. އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ދެކުލި ބިޝާރަތްދޭނަކަލޭގެފާނު رَسُول ކަމުގައިން
ފޮނުއްވާފައިނުވެއެވެ. (އެބަހީ ކަލޭގެފާނު رَسُول ކަމުގައިން ބިޝާރަތްދޭކަލޭގެ ފޮނުއްވީއެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ގާތަށެވެ.
(ކަޅުއާދެމިން عَربِي އަދި عَجَمِي އަދި ވަކިތަފާތެއް ނެތްގޮތެވެ.) އެއީ ސުވަރުގޭގެ ވާހަކައިން މީސްތަކުންނަށް
އުފާވެރިކަމުގެ خَبَرُ ދެއްވުމަށާއި ނަރަކައިގެ ވާހަކައިން މީސްތަކުންނަށް ބިރުގެންނެވުމަށް حالُ ގައެވެ. އަދި އެކަމަކު
މީސްތަކުންކުރެ ގިނަމީހުންނަކަށް އެކަމެއްނޭގެއެވެ.
(٢٩) އަދި އެކާފަރުންގެ މީހުން މަލާމާތަށް ބުނެއެވެ. ކަލޭމެންނިތަ ތެދުވެރި ތެދުވެރިކަމުގައިވާނަމަ މިތަ وَعدُ ކުރާ قِيامَة ދުވަސް
ދެންއަންނާނީ ކޮންއިރަކުން ހެއްޔެވެ.؟

قُل لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ لَّا تَسْتَـْٔخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾ وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَن نُّؤْمِنَ بِهَـٰذَا ٱلْقُرْءَانِ وَلَا بِٱلَّذِى
بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذِ ٱلظَّـٰلِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِندَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ ٱلْقَوْلَ يَقُولُ ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُواْ لِلَّذِينَ
ٱسْتَكْبَرُواْ لَوْلَآ أَنتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُواْ لِلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوٓاْ أَنَحْنُ صَدَدْنَـٰكُمْ عَنِ ٱلْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَآءَكُم ۖ
بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾

ލުޣަތު

قُل = (އޭ رَسُولُ الله އަށް!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ۞ لَّكُم مِّيعَادُ يَوْمٍ = ކަލޭމެންނަށް އެކަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ
ދުވަހެއްވެއެވެ. ۞ لَّا تَسْتَـْٔخِرُونَ عَنْهُ سَاعَةً = ހިނދުކޮޅެއްވެސް ކަލޭމެން އެއަށްވުރެ ފަސްނުވާނެތެވެ. ۞ وَلَا
تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾ = ހިނދުކޮޅެއް އެއަށްވުރެ އަވަސްވެސް ކަލޭމެން ނުވާނެއެވެ. ۞ وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ = އަދި
ކާފިރުވީމީހުން ބުނެއެވެ. (ބުންޏެވެ.) ۞ لَن نُّؤْمِنَ = އަހުރެމެން އީމާން ނުވާހުށީމެވެ! ۞ بِهَـٰذَا ٱلْقُرْءَانِ= މި
قُرآن އަށެއް. وَلَا بِٱلَّذِى بَيْنَ يَدَيْهِ = އަދި އޭގެކުރިމަތީގައިވާ ތިމާއްޗަށްވެސް (އެއީ އިސްވެދިޔަ ފޮތްތަކެވެ.) ۞ وَلَوْ
تَرَىٰٓ = އަދި ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގެންނެވިނަމަ ۞.إِذِ ٱلظَّـٰلِمُونَ مَوْقُوفُونَ = އަނިޔާވެރިންނަށް (مُشرِكُ
ންނަށް) ހިފެހެއްޓިފައި ބަންދުވެގެންވާހިނދު. ۞ عِندَ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رَبُّ ގެ حَضْرَةُ ގައި ۞ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ
ٱلْقَوْلَ = ބަސް އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ބަސްބަދަލުކުރާ حَالُ (ބަސްރައްދުކުރާ حَالُ)۞ يَقُولُ ٱلَّذِينَ
ٱسْتُضْعِفُواْ = ބަލިކަށިވެ ދެރަވެފައި ضَعِيف ވީމީހުން ބުނާނެއެވެ. ۞ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُواْ = ބޮޑާވެގެންވާ ބޮޑެތި
ކޮޅުވެރިންނަށް. ۞ لَوْلَآ أَنتُمْ = ކަލޭމެން ނުވިނަމަ. ۞ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾ بخ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން
مُؤمِنُ ން ކަމުގައިވީމުއެވެ. ۞ قَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُواْ = ކޮޅުވެރިވީ މީސްތަކުން ބުނާނެއެވެ. ۞ لِلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوٓاْ
= ނިކަމެތި ضَعِيفُ ންނަށް. ۞ أَنَحْنُ صَدَدْنَـٰكُمْ = ކަލޭމެން މަނާކުރީ އަހުރެމެން ހެއްޔެވެ؟ ۞ عَنِ ٱلْهُدَىٰ =
ތެދުމަގުން. ۞ بَعْدَ إِذْ جَآءَكُم = ކަލޭމެން ގާތަށް އެތެދުމަގު އައިހިނދު. ۞ بَلْ كُنتُم مُّجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ = އަދި
ހެއްޔެވެ.؟ ކަލޭމެން ވީހަމަ مُجْرِمُ ން ކަމުގައެވެ. ކުށްވެރިން ކަމުގައެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٣٠) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ.! އެކަމަށް ކަލޭމެންނަށް ކަނޑައެޅި عَيَّن ވަޢުދާ ދުވަސްވެއެވެ.
އެދުވަސް ހަމަޖެހުމުން އެންމެކުޑަސިކުންތަކަށްވެސް ނުލަސްވާނެއެވެ، އަދި އަވަހަށްވެސް ނުވާނެއެވެ. ހަމަ ގަޑިއަށް
އެކަން ހަމަޖެހޭނެއެވެ.

(٣١) އަދި ކާފިރުންގެ މީހުންބުނެއެވެ. އަހުރެމެން މި قُرآن އަކަށްވެސް އަދި އޭގެ ކުރީގެ ފޮތަކަށްވެސް
(ބާވައިލުއްވި އެއްވެސް ފޮތަކަށް) إِيمَان އެއް ނުވާނަމެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިންތަކެއް يَعنِي مُشرِكُ ން ތަކެއް (ހިސާބު
ބެއްލެވުމަށް އެބައިމީހުންގެ رَبُّ ގެ حَضْرَة އަށް) ގެނެވި ބަންދުވެ ހިފެހެއްޓިގެންވަނިކޮށްކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި
ގަންނަވާނަމަވެއެވެ. އެވަގުތު އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ބުރަކައިސްގެންނާއި އަދި ހިތްވަރުގެގޮތުން
ބަސްތަކެއްބަސްނަމުން ދެއްޗެއްޗުން ވަރަށްބަޔަކު ބަހައްދައިކޮށްފާނެއެވެ. އަދި އޭގެ ތެރެއިން ދިމާ ދަށުވަތަ ނިކަމެތި ضَعِيفٌ
މީހުން ބޮޑާ كِبْرُ ވެރި މީހުންނާއި ދިމާއަށް ބުނާނެއެވެ. ކަލޭމެން އަހުރެމެންނާއި އެކަށުވިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން
އަހުރެމެން مُؤمِنٌ ން ކަމުގައިވީމުހެވެ.

(٣٢) އަދި ނިކަމެތި ضَعِيفٌ މީހުންނަށް ހިތްބޮޑުވި ބޮޑާމީހުން ބުނެއެވެ. ކަލޭމެން ގާތަށް ތެދުމަގު އައިސްދިޔުން
ކަލޭމެންނަށްތެދުމަގުން މަނާކޮށް ދުރުކުރީ އަހުރެމެން ހެއްޔެވެ.؟ އެހެންނަމަވެސް ނޫނެވެ. އަދި ހިއްވައިލީއެވެ.؟ ކަލޭމެން
ވިހަމަ مُجْرِمٌ ން ކަމުގައެވެ.

وَقَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوا۟ بَلْ مَكْرُ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَآ أَن نَّكْفُرَ بِٱللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُۥٓ أَندَادًا ۚ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ وَجَعَلْنَا ٱلْأَغْلَـٰلَ فِىٓ أَعْنَاقِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾ وَمَآ أَرْسَلْنَا فِى قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَآ إِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم بِهِۦ كَـٰفِرُونَ ﴿٣٤﴾ وَقَالُوا۟ نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَٰلًا وَأَوْلَـٰدًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٥﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّى يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقْدِرُ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَلَآ أَوْلَـٰدُكُم بِٱلَّتِى تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰٓ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَـٰلِحًا فَأُو۟لَـٰٓئِكَ لَهُمْ جَزَآءُ ٱلضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا۟ وَهُمْ فِى ٱلْغُرُفَـٰتِ ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾

ތަފްސީރު

وَقَالَ ٱلَّذِينَ ٱسْتُضْعِفُوا۟ ނިކަމެތި ضَعِيفٌ ން ބުނެއެވެ. ۞ لِلَّذِينَ ٱسْتَكْبَرُوا۟ = كِبْرُ ވެރި ބޮޑާޖެހި މީހުންނަށް. ۞
بَلْ مَكْرُ ٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ = އަދި ރިޔާއްދުއްދެވެ.؟ ދެއްނުއްނެވެ. ކަލޭމެން ރޭގަނޑާއި ދުވާލު އަޅުގަނޑުމެންނަށް مَكْرُ ކުރެއް
ހަދައި ރޭވުންތަކެއް ރޭވިއެވެ. ۞ إِذْ تَأْمُرُونَنَآ = އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަލޭމެން އަމުރުކުރަމުން ދިޔަ ހިނދުގެ ۞ أَن نَّكْفُرَ بِٱللَّهِ
= الله އަށް އަޅުގަނޑުމެން ކާފަރުވުމަށް. ۞ وَنَجْعَلَ لَهُۥٓ أَندَادًا = އަދި އެކަލާނގެއަށް مِثَال ތަކާއި شَرِيكُ ތަކެއް ލާން. ۞
وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّدَامَةَ = އަދި ދެރަވުން (ހިތާމައިގެ ހިތްވުން) ހިތާމަވުމެއް ސިއްރުކުރާނެތެވެ. ۞ لَمَّا رَأَوُا۟ ٱلْعَذَابَ =
عَذَاب ދެކިފައި ހިނދު. ۞ وَجَعَلْنَا ٱلْأَغْلَـٰلَ = އަދި ޒިންޖީރު ނުވަތަ ކަށިތަކެއް ... ۞ فِىٓ أَعْنَاقِ ٱلَّذِينَ
كَفَرُوا۟ = ކާފަރުވި މީހުންގެ ކަރުތަކުގައި. ۞ هَلْ يُجْزَوْنَ = ހަމަ އެމީހުންނަށް جَزَاء ދެވޭނީހެއްދެވެ.؟ (އެބަހީ جَزَاء
ނުދެވޭނެއެވެ.) ۞ إِلَّا مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾ = އެމީހުން ކުރަމުންދިޔަ ކަންތައްތަކުގެ ގޮތުގެ ۞ .وَمَآ أَرْسَلْنَا فِى قَرْيَةٍ
= އަދި އެއްވެސް ރަށަކަށް ފޮނުއްވިކަމަކާ ނުވެއެވެ. ۞ مِّن نَّذِيرٍ = އެއްވެސް نَذِير އަކު (الله ގެ عَذَاب ން
ބިރުދައްކާ ... އެއްވެސް رَسُول ބޭކަލަކު.) ۞ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَآ = އެރަށެއްގެ مُتْرَف ން
ބުނެއެވެ. (مُتْرَفُ ން ... އަދި ... ބޮޑާ މީހުންނެވެ.) ۞ إِنَّا بِمَآ أُرْسِلْتُم
بِهِۦ = ހަމަކަށަވަރުން ... ފޮނުއްވިކަމަށްވާ އަޅުގަނޑުމެން ۞ كَـٰفِرُونَ ﴿٣٤﴾ =
ކާފަރުވެގެންވެއެވެ. ۞ وَقَالُوا۟=އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ. (ބުނެއެވެ.) ۞ نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَٰلًا وَأَوْلَـٰدًا = މުދަލާއި
ދަރިންނާއި ގިނަވީ އަޅުގަނޑުމެން ކަމުގައި. ۞ وَمَا نَحْنُ = އަދި އަޅުގަނޑުމެން ނުވެއެވެ. ۞ بِمُعَذَّبِينَ
﴿٣٥﴾ = (آخِرَة ގައި) عَذَاب ދެވޭނޭ ބައެއްގެ ގޮތުގައި. ۞ قُلْ = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ... ! ۞ إِنَّ رَبِّى =
ހަމަކަށަވަރުން ... رَبُّ ۞ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ = ރިޒްޤު ... ކުރައްވައެވެ. ۞ لِمَن يَشَآءُ =
އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވާ މީހަކަށް. * وَيَقْدِرُ = (އަދި އިރާދަފުޅުވާ މީހަކަށް) ދަތިކުރައްވައެވެ. ۞ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَ

ٱلنَّاسِ = އަދިއެހެންމީހުންނަކަށް ގިނަމީހުން. ۞ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ = އެމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. ۞ وَمَآ أَمْوَٰلُكُمْ = އަދި
ކަލޭމެންގެ މުދަލުތަކެވެ. ۞ وَلَآ أَوْلَٰدُكُم = އަދި ކަލޭމެންގެ ދަރިންވެސް ނުވެއެވެ. ۞ بِٱلَّتِى تُقَرِّبُكُمْ عِندَنَا زُلْفَىٰٓ
= ކަލޭމެން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ حضْرَة އަށް ގާތްކޮށް ކުރިމަތިލުމުގައި. ۞ إِلَّا مَنْ ءَامَنَ = އީމާންވެއްޖެ
މީހަކު ފިޔަވައެވެ. ۞ وَعَمِلَ صَٰلِحًا = އަދި صَالِح عَمَل ކުރި. ۞ فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمْ = ފަހެ އެމީހުންނަށް ހުންނާނޭއެވެ.
۞ جَزَآءُ ٱلضِّعْفِ = ގުނަކޮށްދެވޭ جَزَآءُ ދެއްވުމެވެ. ދެގުނައެވެ. ۞ بِمَا عَمِلُوا۟ = އެމީހުން ކުރިކަންތަކުގެ
ސަބަބުން. ۞ وَهُمْ فِى ٱلْغُرُفَٰتِ = އެމީހުން ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރިކޮޓަރިތަކުގައި ހުންނާނޭއެވެ. ۞ ءَامِنُونَ ﴿٣٧﴾ = އަމާންކަމާއި
އެކު. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٣) އަދި ނިކަމެތި ضَعِيفُ މީހުން ބޮޑާވެރިވީ މީހުންނަށް ބުނާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެގޮތަކުން ނުވެއެވެ.
ކަލޭމެން ރޭގަނޑާއި ދުވާލު ކުރި مَكْرُ ގެ ސަބަބުން ތިމަންމެން الله އަށް ކާފިރުވުމަށް އަދި އެކަލާނގެއަށް أَمْرُ ކުރީއެވެ.
އަދި އެކަލާނގެއަށް شَرِيكُ ތަކެއް ހެދުމަށް مِثَال ގެ ގޮތުގައި ތިމަންމެންނަށް أَمْرُ ކުރީއެވެ. (ދެން އެމީހުން އެއްބަޔަކު
އަނެއްބަޔަކަށް) ހިތާމަވެރިވެ ވަސްވާސް ކުރާނެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ކުރި كُفْرُ ގެ عَمَل ތަކުގެ މައްޗަކުންނެވެ. އެކަން އެއީ ހިތާމަ
އެމީހުންނަށް عَذَاب ފެންނަ ހިނދުންނެވެ. އަދި ކާފިރުވި މީސްތަކުންގެ ކަރުތަކުގައި (އެމީހުން ނަރަކައިގާ މިނިވަނުވާ)
ދަގަނޑުގެ ކަށިތަކުތައް ލާނެއެވެ. އެމީހުންނަށް ދޫކުރެވޭނީ އެމީހުން ކުރިކަންތަކުގެ ވިދިގެން جَزَآءُ
ދިނުމަށެވެ.؟ އެބަހީ އެމީހުންނަށް އެ جَزَآءُ ދެއްވުމީ އެމީހުން ކުރިކަންތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ.

(٣٤) އަދިވެސް ރަސޫލުން ފޮނުއްވި ކޮންމެ نَذِير އަކު ފޮނުއްވި އެއްވެސް ރަށަކަށް މާލާމަތް ނުކުރީ އެއް މުތުރަފުވެރިން
ވަނީ ބުނަމުން "ކަލޭމެން ފޮނުވިފައިވާ ކަންތަކާއި ދެކޮޅުހަދާ ތިމަންމެން ކާފިރުވަމެވެ". މިބުނި ބުނުމަކީ އެއްވެސް ބާކީ ނުވާ ރަސޫލުންގެ ރަސޫލުން ކުރިމަތިވެ ލިބުނު ގޮތެވެ.

(٣٥) އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ. ތިމަންމެންނަކީ ގިނަ މުދަލާއި ދަރިން ލިބިފައިވާ ބަޔެކެވެ. ތިމަންމެން ދުނިޔޭގައި ހުރީ ގިނަކޮށް ލިބިގެންނެވެ.
އަދި ތިމަންމެންނަކީ آخِرَة ގައިވެސް عَذَاب ދެވޭނެ ބަޔަކު ނޫނެވެ.

(٣٦) އޭ رَسُولُ الله އެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ވެރި رَبُّ އެކަލާނގެ
އިރާދަފުޅުގެ މަތިން ބޭނުންވާ މީހަކަށް ރިޒުގު ފުޅާކޮށް ދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުގެ މަތިން ބޭނުންވާ މީހަކަށް ރިޒުގު
މަދުކޮށް ދެއްވައެވެ. (އެއީ އެކަލާނގެ ފުރިހަމަ حِكْمَة ގެ ތެރެއިން.) އެކަމަކު ގިނަ މީހުން ނޭނގެއެވެ.

(٣٧) މިއަދުގެ މީހުންގެ މުދަލާއި ދަރިންނަކީ މިއަންނަ ދުނިޔޭގެ رَحْمَة އާއި ބާކީވާ ގޮތުގައި ކަލޭމެން ގާތްވާ ކަމެއް
ނޫނެވެ. ހަމައެކަނި ގާތްކުރާނީ ކަލޭމެން ގާތްކުރާ ފަރާތް صَالِحُ عَمَل ކުރިމީހުންނެވެ. ފަހެ
އެމީހުންނަށް އެމީހުން ކުރި عَمَل ގެ جَزَآءُ އެތައް ގުނައަކަށް ދިނުމަށް ވިދާޅުވެއެވެ. އެމީހުން آخِرَة ގައި ވާނީ
ސުވަރުގޭގައި އަމާންވެފައެވެ حَالُ އެއްގޮތަށް ބާކީވެ ހުންނާނެއެވެ.

وَٱلَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ أُوْلَٰٓئِكَ فِي ٱلْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ لِمَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦ
وَيَقْدِرُ لَهُۥٓ وَمَآ أَنفَقْتُم مِّن شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُۥ وَهُوَ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿٣٩﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ
كَانُواْ يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ قَالُواْ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم بَلْ كَانُواْ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ فَٱلْيَوْمَ لَا
يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُواْ ذُوقُواْ عَذَابَ ٱلنَّارِ ٱلَّتِي كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾

ލަފްޒުތައް

وَٱلَّذِينَ يَسْعَوْنَ = އަދި ހިނގާމީހުން / ނުވަތަ މަސައްކަތްކުރާމީހުން ✿ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ = ޢާޖިޒުކޮށްލާނެކަމަށް
އުޅެއުޅެ باطِل ކޮށް ނުކުތުމަށްޓަކައިވެސް. ✿ أُوْلَٰٓئِكَ = ފަހެ އެމީހުން. ✿ فِي ٱلْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾ = عَذاب
ގެ ތެރޭގައި حاضِرُ ކުރެވޭނޭމީހުން. (زَبَّانِيَّة މަލާއިކަތުން އެމީހުން ނަގާގެން حاضِرُ ކުރާނެއެވެ.) ✿ قُلْ إِنَّ رَبِّي = (އޭ
رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ޒަމާނުކަލޭގެ ރަސްކަލާނގެ رَبُّ. ✿ يَبْسُطُ ٱلرِّزْقَ = ރިޒުޤު
ފުޅާކުރައްވައި ދެއްވަވަޑައިގަންނަވައެވެ. ✿ لِمَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އެދި ވޮޑިގެންނެވި ބަޔަކަށް. ✿ مِنْ عِبَادِهِۦ =
އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން. ✿ وَيَقْدِرُ لَهُۥٓ = އަދި އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންނެވި ބަޔަކަށް ރިޒުޤު ތަދުކުރައްވައި
ދެއްވަވަޑައިގަންނަވައެވެ. ✿ وَمَآ أَنفَقْتُم = އަދި ކަލޭމެން ހޭދަކުރިއްޔާ. ✿ مِّن شَيْءٍ = ތަކެއްޗެއްގެ ތެރެއިން. ✿ فَهُوَ يُخْلِفُهُۥ
= އެ އެއްޗެއް އެކަލާނގެ ބަދަލުދެއްވަވައެވެ. (ދުނިޔޭ ثَوابُ ދެއްވުން ދެއްވައެވެ.) ✿ وَهُوَ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿٣٩﴾ = އަދި
އެކަލާނގެއީ رِزْقُ ދެއްވާ އެންމެ ހެޔޮވެރިފުޅެވެ. ✿ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا = އަދި އެކަލާނގެ އެއްކޮށް مَحْشَر އަށް جَمع
ކުރައްވާ ދުވަހު. ✿ ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ = ދެން އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށް وَحِي ކުރައްވާނެއެވެ. ✿ أَهَٰٓؤُلَآءِ =
މިމީހުން. (މި مُشرِكُ ން) ހެއްޔެވެ.؟ ✿ إِيَّاكُمْ كَانُواْ يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ = ކަލޭމެންނަށް ޢިބާދަތްކުރަމުންދިޔައީ. ✿
قَالُواْ سُبْحَٰنَكَ = އެބައިމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. ޢިބާދަތްކުރެވޭނީ ހުސް طَاهِرُ ވަންތައެވެ. ✿ أَنتَ وَلِيُّنَا =
އަޅުގަނޑުގެ ވަލީއަކީ ހަމަ ޢިބާދަތްކުރެވޭ ކަލާނގެއެވެ. ✿ مِن دُونِهِم = އެމީހުން ނޫންކަމަށް. ✿ بَلْ كَانُواْ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ =
އަދި ހިއްޕަހައްޓަފައެވެ.؟ އެމީހުން އަޅުކަންކުރީ ކަޅުގަނޑެވި جِنّ އަށެވެ. ✿ أَكْثَرُهُم = އެމީހުންކުރެ ގިނަމީހުން. ✿ بِهِم
مُّؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ = އީމާންވެގެންވެސް އެމީހުންނަށެވެ. (އެ ޖިންނީންނަށެވެ.) ✿ فَٱلْيَوْمَ = ފަހެ މިއަދު. ✿ لَا يَمْلِكُ
بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ = ބައެއްގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް މިލްކުވެގެންނުވާނެއެވެ. ✿ نَّفْعًا وَلَا ضَرًّا = މަންފާއެއް

ދިނުންވެސް އަދި ގެއްލުމެއް ދިނުންވެސް. ۞ وَنَقُولُ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا = އަދި އަނިޔާވެރިވި މުޝްރިކުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ وَحِي ކުރައްވާހުށީމެވެ. ۞ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ = ނަރަކަޔުގެ عَذَابُ ގެ ރަހަ ކަލޭމެން ބަލައިގަންނާށެވެ. ۞ ٱلَّتِي = އެ އަލިފާނަކީ. ۞ كُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾ = ކަލޭމެން ދޮގުކުރާ ކަމުގައިވި އެއްޗެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٣٨) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް بَاطِل ކޮށް ނުކުތުމަށް ދަތިކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރާމީހުން ދަންނައެވެ. ފަހެ އެމީހުން آخِرَة ދުވަހުން عَذَاب ގެތެރޭގައި حاضِرُ ކުރެވޭނެއެވެ ނުވަތަ زَبَانِيَّة މަލާއިކަތުންތަކުން އެމީހުން ނަރަކަޔުގެ عَذَاب އަށް حاضِرُ ކުރައްވާނެއެވެ.

(٣٩) އޭ رَسُولُ الله އެވެ! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލާނގެފާނުގެ رَبُّ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން އެދެވޭ މީހަކަށް رِزْقُ ފުޅާކޮށްދެއްވައި ހަނިކުރައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން އެދެވޭ މީހަކަށް ދަތިކުރައްވައެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ހެޔޮކަމުގެ މަގުގައި ހަރަދުކުރާ ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ ބަދަލު އެކަލާނގެ ދެއްވާނެއެވެ. ކަލޭމެންނަށް ދެއްވާނެއެވެ. އޭގެ ދަރުމަ ކަލޭމެންނަށް ލިބިދޭނެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ رِزْقُ ދެއްވާ އެންމެ ހެޔޮ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

(٤٠) އަދި އެއްކޮށް އެކަލާނގެ އެއްކުރައްވާ مَحْشَر ކުރައްވާ ދުވަހުން (އެއްކޮށް އެއްކުރައްވާ ދުވަހު) ދެން އެކަލާނގެ މަލާއިކަތުންނަށް ކުރެން އަހައްސަވާ ސުވާލުކުރައްވާނެއެވެ. މި މީހުން މިއީ ކަލޭމެންނަށް އަޅުކަންކުރި މީހުންހެއްޔެވެ.؟

(٤١) އެބޭކަލުން ދަންނަވާނެއެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ހުސް طَاهِرُ ވަންތައެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެއީ އެމީހުން ނޫންކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރަޙައްދުވެރި ކަލާނގެއެވެ. އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެނެއް ނޫނެވެ. އަދި ޙައްޤުގައި.؟ އެމީހުންވީ ޖިންނީންނަށް އަޅުކަންކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އެމީހުންގެ ގިނަމީހުން إِيمَان ވެގެންވަނީ އެ ޖިންނީންނަށެވެ.

(٤٢) (الله تَعَالى وَحِي ކުރައްވާފާނެވެ.) މިއަދު ކަލޭމެން ދެބައިމީހުންގެ އެއްބައިމީހުންނަށް (އެބަ އަޅުކަންކުރި މީހުންނާއި އަޅުކަން ވެވުނު މީހުންނެވެ.) އެއްބައިމީހަކަށް مَنْفَع އެއް ދިނުމެއް ނުވަތަ ގެއްލުމެއް ދިނުމުގެ ބާރެއް مِلْكُ ވެގެންނުވެއެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިންނަށް يَعْنِي مُشرِكُ ންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަންގާ ހުއްޓެވެ. ކަލޭމެން ނަރަކައިގެ عَذَاب ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ. އެ ނަރަކައަކީ ކަލޭމެން ދޮގުކުރާ ކަމުގައިވި ނަރަކައެވެ.

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ قَالُوا۟ مَا هَٰذَآ إِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ أَن يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ ءَابَآؤُكُمْ وَقَالُوا۟ مَا هَٰذَآ إِلَّآ إِفْكٌ مُّفْتَرًى ۚ
وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِلْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٣﴾ وَمَآ ءَاتَيْنَٰهُم مِّن كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا ۖ وَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِن
نَّذِيرٍ ﴿٤٤﴾ وَكَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا۟ مِعْشَارَ مَآ ءَاتَيْنَٰهُمْ فَكَذَّبُوا۟ رُسُلِى ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾

ލުޣަތު

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔުވިއްޖެއްޔާ. ۞ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ = ބަޔާންވެގެންވާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް. ۞ قَالُوا = އެމީހުން ބުނެއެވެ. ۞ مَا هَٰذَآ إِلَّا رَجُلٌ = މިއީ މީހަކުކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. ۞ يُرِيدُ أَن يَصُدَّكُمْ = އޭނާ އެދެނީ ކަލޭމެން ހުއްޓުވާ މަނާކުރުމަށެވެ. ۞ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ ءَابَآؤُكُمْ = ކަލޭމެން ކާބަފައިން އަޅުކަންކުރަމުން އައި ތަކެތިން. ۞ وَقَالُوا= އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ ۞ مَا هَٰذَآ إِلَّآ إِفْكٌ مُّفْتَرًى ۚ = މި قُرْآن މިއީ ހަދައިގެން އުޅޭ ދޮގެއްކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. ۞ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا = އަދި ކާފަރުވީމީހުން ބުންޏެވެ. ۞ لِلْحَقِّ = حَقّ އާއި މެދު. ۞ لَمَّا جَآءَهُمْ = އެމީހުން ގާތަށް އެ حَقّ އައިރުން. إِنْ هَٰذَآ = މި ނުވެއެވެ. ۞ إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٤٣﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ سِحْرُ އެއް ކަމުގައި މެނުވީ. ۞ وَمَآ ءَاتَيْنَٰهُم = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް (عَرَبِي ންނަށް) ނުދެއްވަމެވެ. ۞ مِّن كُتُبٍ = އެއްވެސް ފޮތެއް. ۞ يَدْرُسُونَهَا ۖ = އެމީހުން އެފޮތެއް ކިޔަވައި دِرَاسَة ކުރާނޭ ۞ وَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْهِمْ = އަދި އެމީހުންގެ ގާތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުފޮނުއްވަމެވެ. ۞ قَبْلَكَ مِن نَّذِيرٍ ﴿٤٤﴾ = ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރިން އެއްވެސް نَذِير އަކު . ۞ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ = އަދި މިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންވެސް ދޮގުކުރިއެވެ.(އެބަހީ عَرَبِي ންގެ ކުރީގައިވެސް އުޅުއްވި أُمَّة ގެ މީހުން އެމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވައިދެއްވުނު رَسُول ން ދޮގުކުރިއެވެ.) ۞ وَمَا بَلَغُوا = އަދި މިމީހުން ނުފޯރައެވެ. (އެބަހީ عَرَبِي ންނަށް ނުލިބެއެވެ.) ۞ مِعْشَارَ مَآ ءَاتَيْنَٰهُمْ = އެމީހުނަށް (އެބަހީ عَرَبِي ންގެ ކުރީގެ މީހުނަށް) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވިތަކުގެ ދިހަބައިކުޅަ އެއްބައިވެސް. ۞ فَكَذَّبُوا رُسُلِي ۖ = ފަހެ އެމީހުންވެސް (އެބަހީ ކުރީގެ أُمَّة ތަކުގެ މީހުންވެސް) ތިމަންރަސްކަލާނގެ رَسُولُ ދޮގުކުރިއެވެ. ۞ فَكَيْفَ كَانَ = ފަހެ ވީ ކިހާވަރަކަށްތޯއެވެ؟ ۞ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾= ތިމަންރަސްކަލާނގެ إِنْكَار އާއި ކާރު. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٣) އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ بَيَان ފެހިކޮށްވާ އާޔަތްތައް (قُرْآن ގެ އާޔަތްތައް) ކިޔަވިއްޖެއްޔާ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. މި قُرْآن މިކިޔަވާދީގާ(ދަންނަވައެވެ) ކަލޭމެން ކާބަފައިން އަޅުކަންކޮށް އަޅުކަންކުރި ތަކެތިން ކަލޭމެން ވަކިކުރަން ދުރުކުރުވުމަށް ބޭނުމީ އެކަމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނެއެވެ. މި قُرْآن އަކީ ހަދަހަދައިގެން އުފައްދާފައިވާ ދޮގެއް މެނުވީ ނޫނެވެ. އަދި ކާފިރުވީ މީސްތަކުން އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް حَقّ އައި ހިނދުން (إِسلاَم دِين އައި ހިނދުން) އެ حَقّ އާއި ދިމާލުގައި އެމީހުން ބުނީ މިއީ بَيَان ފެހިކޮށްވާ سِحْرُ އެއްކަމުގައި މެނުވީ ނޫނެވެ.

(٤٤) އަދި މީގެކުރިން އެމީހުން يَعنِي عَرَبِي ން ކިޔަވައި ދިރާސާކުރާނޭ ފޮތްތައް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަކަށް ނުދީމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ގާތަށް އެއްވެސް رَسُولُ ބޭކަލަކުވެސް ނުފޮނުއްވަމެވެ.

(٤٥) އަދި މިމީހުންގެ (އެބަޔާ مَكَّة ގެ مُشرِك ންގެ) ކުރީންވެސް އުޅުނު أُمَّة ތަކަކުން ވަގުތުގައިވެސް رَسُولُ ބޭކަލުން އެ أُمَّة ތަކުގެ މީސްތަކުން ދޮގުކުރިއެވެ. އެމީސްމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވި نِعمَة އާއި އާރާމާއި ބާރުގެ ދިރުމަބައިލުވަ އެއްބައިވެސް މިމީހުންނަށް يَعنِي مَكَّة ގެ أَهلُ ވެރިންނަށް ލިބިގެންނުވެއެވެ. ފަހެ އެމީހުންވެސް يَعنِي ކުރީގައިވި أُمَّة ތަކުގެ މީސްތަކުންވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވި رَسُولُ ބޭކަލުން ދޮގުކުރިއެވެ. އޭގެ ސަބަބުން އެމީހުންގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ إِنكَار އާއި ކޯފާ ފެނިގެންދިޔައީ ކިހާވަރަކުން ހެއްޔެވެ.؟ (مَكَّة ގެ أَهلُ ވެރިންވެސް إِيمَان ނުވިނަމަ ދިމާވާނެގޮތް ވިސްނާށެވެ. އިސްވެދިޔަ މީސްތަކުން عِبرَة حَاصِل ކުރާށެވެ.)

قُلْ إِنَّمَآ أَعِظُكُم بِوَٰحِدَةٍ ۖ أَن تَقُومُوا۟ لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَٰدَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا۟ ۚ مَا بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُم بَيْنَ يَدَىْ
عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾ قُلْ مَا سَأَلْتُكُم مِّنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ ۖ إِنْ أَجْرِىَ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ ۖ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّى يَقْذِفُ
بِٱلْحَقِّ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾ قُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ ٱلْبَٰطِلُ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾ قُلْ إِن ضَلَلْتُ فَإِنَّمَآ أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِى ۖ وَإِنِ ٱهْتَدَيْتُ فَبِمَا
يُوحِىٓ إِلَىَّ رَبِّىٓ ۚ إِنَّهُۥ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾

ލުޣަވީ

قُل = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ۞ إِنَّمَآ أَعِظُكُم = މިވަނީ ކަލޭގެފާނު ކަލޭމެންނަށް وَعظُ ދީ
ބިރުގެންނެވުމި إنذار ދެއްވަނީ ކަމަށެވެ. ۞ بِوَاحِدَة = އެއްޗެއްގެ މައްޗަށެވެ. (އެއްޗެއް ކަމުގައިވާނީ.) ۞ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ =
الله ގެ ރުހިވޮޑިގަތުން ލިބުމަށްޓަކައި ކަލޭމެން ތެދުވުމެވެ.(ހުރުމެވެ.) ۞ مَثْنَى وَفُرَادَى = ދެމީހުން ދެމީހުންނާއި، އެކަކު
އެކަކުންނެވެ. ۞ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا = ދެން ކަލޭމެން ފިކުރު ކުރެއްވުމެވެ. (ވިސްނުމެވެ. ކަލޭމެން އެގޮތަށް ހުރެ) ۞ مَا
بِصَاحِبِكُم مِّن جِنَّةٍ = ކަލޭމެންގެ އަޞްޙާބު ކޮޅުގައި (مُحَمَّدُ ގެ ފާނުގެ ކިބައިގައި) އެއްވެސް ޖިންނިކަމެއް
ނުވެއެވެ. (ވިސްނޭނެއެވެ.) ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُم = ކަލޭމެންގެ ގާތުގައި ބިރުދައްކަވާ نَذِيرُ އަކު
ކަމުގައި މެނުވީ އެކަލޭގެފާނު ނުވެއެވެ. ۞ بَيْنَ يَدَىْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾ = ގަދަވެގެންވާ عَذَاب އެއްގެ ކުރިމަތީގައި.
۞ قُل = (އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ۞ مَا سَأَلْتُكُم = ތިމަން ކަލޭމެން ކިބައިން ނުއެދެމެވެ. ۞
مِّنْ أَجْرٍ = އެއްވެސް އުޖޫރައެއް. (رَسُولُ ކަމުގެ މަސައްކަތުގެ ބަދަލުގައި) ۞ فَهُوَ لَكُمْ = ފަހެ އެއުޖޫރަ އެއީ
ކަލޭމެންނެވެ.(އެއުޖޫރައަކީ ވެސް ކަލޭމެންނަށެވެ. އެއީ ކަލޭމެންނަށެވެ.) ۞ إِنْ أَجْرِىَ = މިވަންނަކަށޭގެފާނުގެ
އުޖޫރަ ނުވެއެވެ. ۞ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ = الله ގެ حضرة ގައި މެނުވީ. ۞ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ = އަދި އެކަލާނގެ ހުރިހާ ކަންތަކެއްގެ
މައްޗަށް. ۞ شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾ = ހެކިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ۞ قُل إِنَّ رَبِّى = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
މިވަންނަކަށޭގެފާނުގެ رَبُّ. ۞ يَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ = وَحِي ބާވައި ލައްވައެވެ./ ނުވަތަ بَاطِل ގެ މައްޗަށް حَقُّ ޖައްސަވައެވެ. ۞
عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾ = އެއި غَيْبُ ތަކަށް ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ قُلْ جَآءَ ٱلْحَقُّ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.
حَقُّ އައީއެވެ.(قُرْآن އާއި توحِيد އާއި إِسلاَم دِين އައީއެވެ.)۞ وَمَا يُبْدِئُ ٱلْبَٰطِلُ =އަދި بَاطِلُ
ފެށިގެން ނުވެއެވެ. (شِرك ފެށިގެން ނުވެއެވެ.) ނުވަތަ އިބްލީސް އެކަމެއްވެސް ނުކުރެވޭނެއެވެ. ۞ وَمَا يُعِيدُ ﴿٤٩﴾ = ދެން

އެއަށްބުރަ ނާންނާނެއެވެ.(އަދި އިބިލީސް އެކަކުވެސް مَحْشَر ނުކުރާނެއެވެ.) ۞ قُلْ إِن ضَلَلْتُ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.

އަޅުގަނޑު މަގުފުރެދިއްޖެއްޔާވެސް.۞ فَإِنَّمَآ أَضِلُّ عَلَىٰ نَفْسِي = ފަހެ ހަމައެކަނި ގެއްލުން އެ މަގުފުރެދުމުގެ ފުދަ އޮންނާނީ

ހަމަ މިއަޅުގަނޑުގެ ފަރާތަށެވެ. ۞ وَإِنِ ٱهْتَدَيْتُ = އަދި މިއަޅުގަނޑު ތެދުމަގުގައި ވާނަމަ. ۞ فَبِمَا يُوحِيٓ إِلَيَّ رَبِّيٓ

= ފަހެ އެއީ މިއަޅުގަނޑަށް، މިއަޅުގަނޑުގެ رَبُّ އިއްވާ وَحِي ންނެވެ. ۞ إِنَّهُۥ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ﴿٥٠﴾ =

ހަމަކަށަވަރުން އެއީ އަޑުއައްސަވާވޮޑިގެންވާ ކައިރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٦) އޭ رَسُولُ الله އެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! މިއަޅުގަނޑު ކަލޭމެންނަށް إنذار ދޭން އަދި نَصِيحَة ދީ وَعْظُ ދީ މިދަނީ އެންމެ ކަމަކާ ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެއީ اللهގެ ރިޟާއަށްޓަކައި ކަލޭމެން (حَقٌّ ހޯދުމަށްޓަކައި ތެދުވެ ވިސްނުމާ فِكْرُ ބޭނުންކުރުމެވެ.) ދެމީހުން ދެމީހުންނާއި އަދި އެކަކު އެކަނިމީހާ ތެދުވެ ހަމަޖެހިގެން ހޯދައި ބަލާށެވެ. އެއީ نَبِي އާއި އެކަލޭގެފާނު ގެންނެވި إسلام دِين އާއި އެކަލޭގެފާނު ގެންނެވި ޤުރުއާނާއި މިތަކެތީގައި ހަމަޖެހިގެން ވިސްނައި فِكْرُ ދޭން ތެދުވެ نَظَر އަޅާން ބެލީމާ ކަލޭމެންގެ އެކުވެރިޔާގެ ކިބައިގައި (يَعْنِي مُحَمَّدُ ގެ ފާނުގެ ކިބައިގައި) އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ ޖިންނިބަލީގެ ފާރަލުގެ އަސަރެއް ނެތްކަން ހަމަ ކަލޭމެންނަށް އެގޭނެއެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި ގަދަވެގެންވާ عَذَاب އެއްގެ (قِيَامَة ދުވަހުގެ عَذَاب ގެ خَبَر ދެއްވުމަށް) ވަޑައިގެންނެވި رَسُولُ ބާކަލަކު ކަމުގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ.

(٤٧) އޭ رَسُولُ الله އެވެ!. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! މިއަޅުގަނޑު ކަލޭމެންނަށް މި ނަސޭހަތްކުރަން އިއްވަވާދީގެ ބަދަލުގައި ކަލޭމެންގެ ކިބައިން އުޖޫރައަކަށް ނުއެދެމެވެ. އެއްޗަކަށް އެދުނުނަމަ އެއްއެއްޗެއްވެސް އެއީ ކަލޭމެންނަށެވެ. އަދި މިއަޅުގަނޑުގެ އުޖޫރަ ދަރުމަދައް އަދި އުޖޫރައެއް اللهގެ حضرة އަށް މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ހެކިވެވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٤٨) އޭ رَسُولُ الله އެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! މިއަޅުގަނޑުގެ رَبُّ حَقٌّ ގޮތުގައި وَحِي ބާވައިލައްވައެވެ. ނުވަތަ بَاطِل ގެ މައްޗަށް حَقٌّ ފޮނުއްވައި بَاطِل ނެތިކުރައްވައެވެ. އެކަލާނގެއީ غَيْبُ ތަކެތި ދެނެގަނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٤٩) އޭ رَسُولُ الله އެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! حَقٌّ އަތުވެއްޖެއެވެ.(قُرْآن އާއި تَوحِيد އާއި إسلام دِين އައީއެވެ.) އަދި بَاطِل ފައްސަލާވާނެއެވެ. (شِرك ފައްސަލާވާނެއެވެ.) ދެން އެ بَاطِل އަލުން ފަށާފައި އަނބުރާނުއާނެއެވެ. (ނުވަތަ އިބިލީސް އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި އެހާރަކު އެއްވެސް ފަރާތަކުން مَحشَر ނުކުރާނެއެވެ.) މި މާނަވެސް آيَة ގެ تَرجَمَة ލިޔެވިފައިވެއެވެ.

(٥٠) އޭ رَسُولُ الله އެވެ.! ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! މިއަޅުގަނޑު މަގުފުރެދިއްޖެނަމަ އެއީ މިއަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ نَفسُ ގެ ކަމެކެވެ. އެކަމުގެ ފުރަ ދަރަނި މިއަޅުގަނޑުގެ އަމިއްލަ نَفسُ އަށެވެ. އަދި މިއަޅުގަނޑު ތެދުމަގުގައި ވާނަމަ އެއީ މިއަޅުގަނޑުގެ رَبُّ މިއަޅުގަނޑަށް އިއްވާ وَحِي ގެ ސަބަބުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ އަޑުއައްސަވާވޮޑިގެންވާ އަދި ދުރުނުވާގޮތުގައި ކައިރިވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ فَزِعُوا۟ فَلَا فَوْتَ وَأُخِذُوا۟ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾ وَقَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِهِۦ وَأَنَّىٰ لَهُمُ ٱلتَّنَاوُشُ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾ وَقَدْ
كَفَرُوا۟ بِهِۦ مِن قَبْلُ ۖ وَيَقْذِفُونَ بِٱلْغَيْبِ مِن مَّكَانٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِأَشْيَاعِهِم مِّن قَبْلُ ۚ
إِنَّهُمْ كَانُوا۟ فِى شَكٍّ مُّرِيبٍۭ ﴿٥٤﴾

ލުޣަތު

وَلَوْ تَرَىٰٓ إِذْ فَزِعُوا۟ = ތިބާ އެމީހުން ސިހިހުރިހު (ބިރުން ސިހިހުރިހު ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދެކިވަޑައިގަންނަވާން
ނަމައެވެ. އޭރު އެމީހުން މަރުވާހިނދު ނުވަތަ محشر ފުރަންޖަހާއިރު ކަށްވަޅުން ނުކުންނަހިނދުއެވެ.) ❁ فَلَا فَوْتَ = ދެން
އެމީހުން ފިލައިގެން ދިއުމެއް/ސަލާމަތްވުމެއް ނުވެއެވެ. ޖެހިމުލުމެއް ނުވެއެވެ. ❁ وَأُخِذُوا = ތިބާ އެމީހުން ހިފެހޭނެއެވެ.
❁ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٥١﴾ = ކައިރިހިސާބަކުން. ❁ وَقَالُوٓا = ތިބާ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ ❁ اٰمَنَّا بِهِۦ=
ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެން އެކަލާނގެއަށް إيمان ވެއްޖެއީމުއެވެ. ❁ وَأَنَّىٰ لَهُمُ ٱلتَّنَاوُشُ = އެމީހުންނަށް އީމާންވުމުގެ فُرْصَة
ލިބޭނީ ކޮންކަހަލަކަމަކުން ހެއްޔެވެ؟ ❁ مِن مَّكَانٍ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾ ދުރުހިސާބަކުން (آخِرَة ދުވަހުން). ❁ وَقَدْ كَفَرُوا۟ بِهِۦ
= ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެ إيمان ކަމަށް ކާފިރުވީއެވެ. مِن ❁ قَبْلُ = މީގެކުރިން (ދުނިޔޭގައި ވީއިރު) ❁
وَيَقْذِفُونَ بِٱلْغَيْبِ = ތިބާ އެމީހުންނުދެކޭތަނަށް އުކާލުމުންދިޔައީއެވެ.(ހީކަލަން ބުނަމުންދިޔައީއެވެ.) ❁ مِن مَّكَانٍ
بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ = ދުރުހިސާބަކުން (ހިސާބުކޮށްނުލެވޭ ގޮތްގޮތަށް). ❁ وَحِيلَ بَيْنَهُمْ = އެމީހުންނާއި ދެމެދު ހުރަސް
ވެއްޖެއެވެ. ❁ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ = އެމީހުން އެދޭކަންތައްތަކާއި ދެމެދުގައެވެ. (އެއީ ދުވަސްފަހަކަށް ދުނިޔެއަށް އައުމެވެ.) ❁
كَمَا فُعِلَ = ކަންތައް ވެއްޖެފަދައިން. ❁ بِأَشْيَاعِهِم = އެފަދަ އެހެންމީހުންނަށްވެސް. ❁ مِّن قَبْلُ = މީގެކުރިން. ❁
إِنَّهُمْ كَانُوا۟ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ވިއެވެ. ❁ فِى شَكٍّ مُّرِيبٍ ﴿٥٤﴾ = ޝައްކުކުރުވިގެންވާ ޝައްކެއްގައި
ބުރަގަދައެވެ. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٥١) ކަލޭ އެމީހުން ބިރުން ސިއްސިނދުން ހަމަކަށަވަރުން ކަށްޓާލުން ވަރަށްބޮޑު ބިރުގަތުމަކަށް އެމީހުން ދުށުވަޖެއިގަންނަވާނެއެވެ. (އެވަގުތަކީ އެމީހުން މަރަށް حَاضِر ވާވަގުތެވެ. ނުވަތަ مَحشَر ފުރަތަމަބަކައި ވަގުތަކުންނުކުންނަ ވަގުތެވެ.) އެވަގުތު އެމީހުން ގާއިމުވެފައިވާނެއެވެ. އެބައި ފިލައިގެންދިޔުމެއް ނުވަތަ ސަލާމަތްވުމެއް ނުވެއެވެ. ގާތްހިސާބަކުން އެމީހުން ހިފުވިގެން مَحشَر ގެ مَيدَان އަށް ގެންދެވޭނެއެވެ.

(٥٢) އެހިނދު (އެބަޔާ مَحشَر ގެ مَيدَان ގެ ކަންތައްތަކުގެ ފެންނަ ހިނދު) އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އަހުރެމެން އެކަލާގެފާނަށް (ނުވަތަ إسلام دِين އަށް) އީމާންވެއްޖައީމެވެ. އެކަމަކު އާދުރުހިސާބުން އެމީހުންނަށް إيمان ވުމުގެ فُرصَة ލިބޭނީ ކޮންގޮތަކުން ހުއްޓޯއެވެ.؟ (އެއީ އެމީހުން ދުނިޔޭގައި ވާނުވާ إيمان ނުވެ މިހާރުދުރުން آخِرَة ގައި އެކަން قَبُول ވެވޭނީ ކޮންގޮތަކުން ހުއްޓޯއެވެ؟)

(٥٣) އެމީހުންވަނީ މީގެކުރީގައި އެކަމަށް ކާފަރުވެފައެވެ. (އެބައި ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު އެކަމަށް ކާފަރުވެފައެވެ.) އެމީހުންނާއި އެކަމާއިމެދު ދުރުދުރުން ޚަޔާލަކުން އެއްލަމުންނެވެ. (އެބައި ޣައިބީ ކަންކަމާމެދު ހިތައްއެރިހާ ބުނަމުންނެވެ. (قِيَامَة އެއްނުވާނެއެވެ. ސުވަރުގެއެއް ނަރަކައެއްނުވާނޭކަމަށް އަދި ޖަޒާއެއް ހިސާބުކުރުމެއްނުވާނޭ.) ކުރަންނުވާ ޖަޒާއެއް ދުރުހިސާބަކުން ކިޔައެވެ.

(٥٤) ކަލޭ އިސްވެދިޔަ أُمَّة ތަކުގައި ތިބި ކާފަރުންނަށް އެއްގޮތަށް މިމީހުންނާއިވެސް މިމީހުން އެދޭކަންތަކާއި މިމީހުންނާއި ދެމެދު ހުރަސްއެޅުވިއްޖެއެވެ. އެމީހުން މިހާރު އެދޭކަމަކީ އީމާންވުމެވެ. އެކަމަކު އެކަމާއި އެމީހުންނާއި ދެމެދު މިހާރުވެސް ހުރަސްއެޅިގެންވެއެވެ. އެމީހުން ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެކަންކަމާއިމެދު (އެބައި رَسُول ބޭކަލުން ގެންނެވި ކަންކަމާއިމެދު) ބޮޑުވެގެންވާ ޝައްކުވެރިކަމެއްގައި ވީއެވެ.